A testnevelés tanítása

XXII. ÉVFOLYAM
1986 | 4

A MŰVELŐDÉSI MINISZTÉRIUM
MÓDSZERTANI FOLYÓIRATA

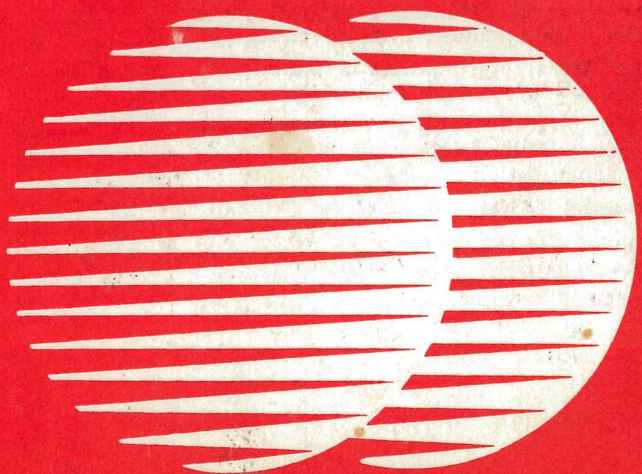

Felelős szerkesztő:

Nagy Sándor

Szerkesztő bizottság:

Dr. Baksa László
Dr. Burka Endre
Gyenge József
Dr. Nagy György
Pádár Károly
Dr. Székely Gabriella
Dr. Szigeti Lajos
Dr. Takács Ferenc
Ujj Magdolna

Rovatvezetők:

Dr. Andor György (Sport és nyelv)
Dr. Csider Tibor (Gyógytestnevelés)
Somorjai László (Riportok)
Szentgyörgyi Zoltán (Ötletek, újdonságok)
Lovas Albert (Képanyag)

E számunk szerzői: Dr. Andor György nyelvész, Bp.; **Csere István** testnevelő tanár, Bp.; **Fehér Valéria** testnevelő tanár, Bp.; **Dr. Gergely Gyula** osztályvezető, OPI, Bp.; **Halmos Mária** testnevelő tanár, Bp.; **Kiss István** vezető szakfelügyelő, Miskolc; **Kulcsár János** igazgató, Kisvárda; **Nagy Sándor** testnevelő tanár, Leányfalu; **Sikó Attila** testnevelő tanár, Bp.; **Somorjai László** egyetemi testnevelő tanár, Bp.

TARTALOM

Nagy Sándor: A magyar és a szovjet tesztrendszerek összehasonlító vizsgálata I. 97

Gergely Gyula: Hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatása a testnevelésben ... 107

Sikó Attila: Folyamatterv a gimnáziumi fiú testnevelés tanításához III. 112

Csere István—Fehér Valéria—Halmos Mária: Műhelymunka az általános iskolában 115

Somorjai László: Az amerikai football 119

Kulcsár János: Mindennapos testnevelés az iskolaotthonos osztályokban 123

Testnevelés mindennap 123

Kiss István: Mindennapos testnevelés mindenki örömére 125

Sport és nyelv

Könyvismertetés

ISSN 0563—2021

Szerkesztőség: Országos Pedagógiai Intézet, 1046 Budapest VII., Gorkij fasor 17—21. Postafiók 33. Telefon: 211—200 — Kiadja a Tankönyvkiadó, 1363 Budapest V., Szalay u. 10—14. — A kiadásért felelős a Tankönyvkiadó igazgatója. — Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) Budapest, V., József nádor tér 1. 1900 közvetlenül, vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215—96162 pénzforgalmi jelzőszámra.
Előfizetési díj egy évre 42,— Ft.
Megjelenik: évente hatszor.

Példányonkénti eladási ára: 7,— Ft.

UNILEV Nyomda, Eger. 87 2099 4660 pld.
Felelős vezető: Hangácsi József

A magyar és a szovjet tantervi tesztrendszerek összehasonlító vizsgálata I.

NAGY SÁNDOR

Hazánkban, és általában Közép-Európában is, korábban a tantervelmélet és tantervkészítés középpontjában a tananyag kiválasztása és elrendezése állt. Az utóbbi évtizedben azonban mind határozottabb az az igény, hogy tanterveink a célok—feladatok—követelmények hármas alapjaira építkezzenek. Ez az igény természetes módon állította előtérbe a mérhető, objektíven ellenőrizhető követelményeket, konkrétan a teszteket, próbákat, ellenőrző gyakorlatokat. Az új igényeknek megfelelő tantervek készítése és kipróbálása, és e munkálatokon belül a tesztek és tesztrendszerek kidolgozása, a különböző országokban közel egy időben kezdődött.

Általában azt tapasztalhatjuk, hogy a szakemberek országonként más és más szempontok szerint dolgozták ki a testnevelési tantervekben felhasználható tesztrendszereket. Ez természetes dolog, hiszen mindenhol az a cél, hogy a gyakorló testnevelők elfogadják a teszteket, és elfogadásuk után azokat mindennapi munkájukban alkotó módon felhasználják. Ennek a követelménynek pedig aligha lehetne megfelelni, ha nem vennék figyelembe a hagyományokat, a már ismert-megszokott próbákat, mérési és ellenőrzési módokat.

Azonos időszakban és eltérő módon kezdődött az új tantervi elképzelések kialakítása azokban az országokban is, amelyekkel az OPI Testnevelési Osztálya már hosszabb-rövidebb ideje kapcsolatban áll (Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, NDK, Szovjetunió).

A leírt módon kialakult és a kapcsolattartás ideje alatt is folyamatosan alakuló helyzetnek számos előnye mutatkozott. A tananyagközpontú testnevelés tantervek fokozatosan váltak cél-követelményközpontúakká. A tantervi alapelvek kialakítása és annak a tantervkészítésben történő megvalósítása az említett országok szakembereinek izgalmas feladat volt, tele kérdésekkel, a megvalósulás nehézségeivel. Már csak ezért is szükségesnek tekinthetjük, hogy a közös vizsgálatok a cél-követelménykutatások irányába haladtak. Jóllehet már valamennyi országban elkészültek az új tantervek és az új tesztrendszerek is, mégis erős vágy mutatkozott újabb vizsgáló módszerek megismerésére, a tesztrendszerek kölcsönös kipróbálására és közös tesztrendszerek kidolgozására. A közös tesztrendszer kidolgozásából végül is nem le(hete)tt semmi, valamennyien a sajátunkat tartottuk a legjobbnak, talán elsősorban a gyakorlati szempontok miatt. Valamennyiünk előtt ugyanis nyilvánvalóak voltak egy már megszokott rendszer megváltoztatásának nehézségei, sőt esetleg veszélyei.

A közös kutatások, és ezen belül a tesztrendszerek felmérésen alapuló összehasonlító vizsgálata, végül is a szovjet és a lengyel tesztekkel készültek el. Mostani írásunkban a magyar—szovjet közös felmérés tapasztalatait és eredményeit mutatjuk be. (1)

Módszerek

A minta (az iskolák, a tanárok és az osztályok) kiválasztásának és a felmérés elvégzésének több közösen kimunkált feltétele is volt:

— a mintában évfolyamonként legalább 100 leány és 100 fiú legyen;
— a tanulók csak városi iskolába járhatnak;
— a felméréseket október—november hónapban kell elvégezni;
— a felmérés egyszeri;
— a felmérést a testnevelő tanár végzi.

A felmérést Budapesten, Heves, Győr-Sopron és Somogy megyében végeztük el. A felmérésben az általános iskola 1—8. és a középiskola I—IV. osztályai — összesen 12 évfolyamban 120 osztály — vettek részt. Jelen beszámolónkban a középiskolai tantervek tesztrendszerkutatásával foglalkozunk.

A vizsgált mintába végül is budapesti, egri, győri és kaposvári középiskolások kerültek. Az iskolák és osztályok városon

belüli kiválasztását a megyei testnevelési és sport főelőadóra, illetve a testnevelő tanárokra bíztuk. A felmérésben részt vevő tanulók értékelhető létszámát az *1. táblázat mutatja.*

Osztály	Leányok	Fiúk
I.	156	158
II.	178	163
III.	143	148
IV.	134	141
Összesen	611	610

1. táblázat. Az I—IV. osztályos leányok és fiúk létszáma

A felmérés gyakorlatai

A felmérés két gyakorlatsorra vonatkozott.

a) Az 1978-as gimnáziumi és szakközépiskolai testnevelési tantervben és a középiskolai tantervi útmutatóban meghatározott és leírt motoros próbákra, amelyeket az előírások szerint kellett felmérni. (2)

1. 60 méteres futás (s)
2. Súlypontemelkedés (cm)
3. Tömöttlabdadobás hátra (m)
4. 600—1000 méteres futás (s)
5. Labdapasszolás falra (db)
6. Négyütemű gyakorlat (db)
7. Mellső fekvőtámaszban karhajlítás, nyújtás (db)

b) A szovjet tantervi tesztrendszer a következő próbákból állt:

1. 30 méteres futás (s),
2. Helyből távolugrás (cm),
3. Mellső fekvőtámaszban karhajlítás, -nyújtás, tenyerek tornapadon (db),
4. Hatperces futás (m).

A felmérésben rögzítettük a tanulók életkorát (születési év és hónap), valamint megmértük a testmagasságukat (cm) és testtömegüket is (kp).

A feldolgozás módszere

Az adatokat a leíró (átlag, abszolút és relatív szórás, minimum—maximum) és az elemző (korreláció- és regresszió-analízis) matematikai statisztika módszerével dolgoztuk fel.

A számítási eredményeket a jelenleg érvényes tanterveink tesztrendszerét adó 1974—1975-ös felmérés hasonló eredményeivel az F-, a t- és a d-próba segítségével hasonlítottuk össze. (3)

Eredmények

A számítások eredményét a 2—7. táblázaton mutatjuk be.

a) Először arra kerestük a választ, hogy milyen kapcsolat van a tantervi standardok és a mostani eredmények között. (2. és 3. táblázat.) A tantervi követelményeket meghatározó vizsgálatok évi kétszeri, az őszi és tavaszi tanulói teljesítmények felmérésével történtek. Mi az összehasonlítást természetesen csak az őszi felmérés eredményével végezhettük el.

Az már pusztán az *átlagok* egybevetése után is látszott, hogy a tanulói teljesítmények többségükben növekedtek 1974—75

óta. A vizsgált 56 változó közül mindösszesen 11 maradt változatlan, és csupán három esetben csökkent az eredmény. Kíváncsiak voltunk azonban arra is, hogy a leírt változások jelentősek-e (van-e szignifikáns különbség a két eredmény között). Ezt a t-, illetve d-próba segítségével állapítottuk meg. *(2. és 3. táblázat.)*

A t-, illetve d-próba értékei egyértelműen arra utalnak, hogy a most vizsgált mintán elért eredmények jelentősen eltérnek az 1974-estől, azok jelentős többségükben növekedtek (a korábban leírtak kivételével).

A növekedés feltételezésünk szerint a következő okokra vezethető vissza.

1. A tantervi tesztrendszert a tanulók többségükben 1976-tól ismerik, annak gyakorlatait évenként kétszer végezték, tehát megtanulták azokat. Valószínű hogy azonos tudásszint esetén is növekedtek a gyakorlatban elért teljesítmények.

2. A rendszeres heti három testnevelési óra teljesítménynövelő hatása. Az 1974-es felmérés idején a heti testnevelési órák száma ugyan már három volt, de a bevezetés és az átállás még csak megkezdődött. Úgy gondoljuk, hogy a heti terhelési alkalmak számának növekedése csak a későbbi években realizálódhatott igazán a tanulók teljesítményének növekedésében is.

3. A tantervi teljesítményteszt első négy gyakorlata pontosabban mérhető mint a következő három. Jól látható a két felmérés összehasonlításakor, hogy jelentősen ez utóbbi három gyakorlatban elért tanulói teljesítmények növekedtek elsősorban.

Úgy tűnik, az eredménynövekedést csak nagyon óvatosan tekinthetjük teljes mértékben a tényleges tanulói teljesítménynövekedésnek.

További vizsgálatoknak és elemzéseknek kell majd eldönteni, hogy a most bemutatott arányú és differenciált növekedés mögött ténylegesen az említett okok állnak-e.

b) Összehasonlítottuk a *szórásértékek* változását is. (2. és 3. táblázat.) Először gyakorlatonként néztük az abszolút változást az 1974—75-ös felméréshez viszonyítva. A szórásértékek rendszerint növekedtek, ha ez a növekedés nem is mindig egyértelmű és meggyőző, inkább a növekedés tendenciáját figyelhetjük meg. Ez azt jelenti, hogy nőtt a tanulók közötti teljesítménykülönbség (szélesebb a teljesítménytartomány). Valószínű, az átlagok részben azért növekedtek, mert a jók még jobbak lettek, a gyengék teljesítménye viszont alig változott (csökkent?) 1974 óta.

Az eredmények pontosabb megértéséhez és alaposabb következtetésekhez vezethet a *relatív szórás* (V) százalékos értékeinek vizsgálata. Az köztudott, hogy a különböző gyakorlatok abszolút szórásértékeit ilyen módon könnyebb összehasonlítani. Számunkra ennek különös jelentősége van. Az iskolai gyakorlat számára azok a próbák jók elsősorban, ahol a relatív szórás értéke 20—30 százaléknál nem magasabb. A 30 százaléknál magasabb értékek a tanulói teljesítmények közötti olyan nagy különbségekre utalnak, amelyek jelentősen megnehezítik a százalékos teljesítményszintek kimunkálását. Gondoljuk csak meg. Lehet-e átlagos teljesítményszintet meghatározni iskolai körülmények között, ha például a relatív szórás közel száz százalék, tehát az átlag és a szórás abszolút értéke közel azonos?

Ezért megnyugtató, hogy mind a magyar, mind a szovjet gyakorlatoknál a relatív szórás-értékek húsz százalék alattiak. Csupán egy jelentős eltérés van ettől. A 2. és 3. táblázaton található relatív szórásértékek alapján láthatjuk, hogy két gyakorlatnál, a magyar tesztrendszer 7. és a szovjet tesztrendszer 3. gyakorlatánál magas a szórásérték, különösen a leányoknál. A fekvőtámaszban karhajlítás, -nyújtás gyakorlatokról van szó. Nagyon valószínűnek látszik, hogy a gyakorlatok magas szórásértékeinél (a másodikos leányoknál erősen közelít az átlag értékéhez) a tanulók közötti tényleges különbségek mellett az elbírálás pontatlansága, szubjektivitása is szerepet kapott. Ezt látszik igazolni az is, hogy az 1974-es felmérés az említett gyakorlatnál szintén nagyon magas szórásértéket adott.

A próbák összehasonlítását, összefüggését a korrelációs együtthatók alapján végeztük el. A korrelációs együtthatók érté-

kei a *4—7. táblázaton* találhatók. A könnyebb, egyszerűbb elemzés érdekében leírjuk a 100 elemszám feletti korrelációs értékeket, természetesen a szignifikanciaszint megjelölésével:

$p = 10\%$	0,1638
$p = 5\%$	0,1946
$p = 2\%$	0,2301
$p = 1\%$	0,2540
$p = 0{,}1\%$	0,3211

Nem vállalkozunk most arra, hogy a magyar és a szovjet tesztrendszeren belüli kapcsolatokkal foglalkozzunk, csupán a két tesztrendszer összefüggéseit szeretnénk megvizsgálni.

Igen erősen szignifikáns kapcsolatokat találtunk, különösen a fiúknál,

a 60 m-es és a 30 m-es futás,

a súlypontemelkedés és a helyből távolugrás,

a fekvőtámaszok,

a 600—1000 m-es futás, és a 6 perces futás között.

A kapcsolatok megléte és erőssége a most leírt gyakorlatok között természetes. Különösen igaz ez az általánosan képzett tanulóknál. Az igen erős kapcsolatokat a próbák között úgy értelmezzük, hogy azokkal a tanulóknak ugyanazt a tanultsági szintjét mérjük. Ezért mondhatjuk azt, hogy mindkét tesztrendszer hasonló képességeket mér, jóllehet a mérés gyakorlatai eltérnek egymástól.

Összegzés, következtetések

A magyar tesztrendszerben mutatott eredmények elemzése arra utal, hogy az 1977—78-as testnevelési tantervekben található összehasonlító teljesítményszint táblázatok tájékoztató értékei valószínűleg módosulásra szorulnak. Növekedett a középiskolába járó tanulók tudásszintje, és ugyanakkor nőtt a tanulók teljesítménye közötti különbség is. Ezt a megállapítást azonban szükséges összevetni, más minták mérési eredményeivel. Ha a mostani feltevésünk megerősödik, tanterveink folyamatos fejlesztésénél, korrekciójánál a próbák teljesítményszintjeinek kiigazítását, módosítását el kell végeznünk.

Az összehasonlító vizsgálat csak megerősítette azt a gyakorlati tapasztalatot, hogy a magyar és a szovjet tantervi tesztrendszer most párbaállított gyakorlatai a tanulók egy-egy azonos képességét, tudását méri. Ez az alábbi következtetést teszi lehetővé. Ha

a 60 és 30 m-es futás,

a súlypontemelkedés és a helyből távolugrás,

a fekvőtámaszban karhajlítás -nyújtás

és ugyanez tenyérrel a padon,

a kitartó futás és a 6 perces futás

páronként ugyanazt a tudást méri, akkor lehetőségünk van, hogy egy-egy páron belül csak az egyik próbát mérjük. Egy-egy tudástartományban tehát kibővíthetjük tesztrendszerünket. A kibővítés nem jelent több mérést, a tanár az adott tartományban az előírt gyakorlatok közül érdeklődése és az iskola feltételeinek figyelembevételével választhat. Például a gyorsaság tudásszintjének megállapítására nem kell a 60 és a 30 m-es futás idejét is mérnie, elég ha vagy a 60, vagy a 30 méteres futás teljesítményét állapítja meg.

Végül a két tesztrendszer összehasonlítása megerősít bennünket abban, hogy tanterveink tesztrendszere megfelel azoknak az általános nemzetközi követelményeknek, amelyek a tanulók testnevelés tudásszintjét a nálunk is alkalmazott tartományokban mérik.

Hivatkozások

1. Az Országos Pedagógiai Intézet (OPI) és a Szovjetunió Pedagógiai Tudományos Akadémiája (APN) az 1981—1985-ös ötéves együttműködési szerződés keretében „Az iskolai tanulók fizikumának, fizikai képességének fejlesztése a testnevelési órákon" című témát kutatta. A kutatás része volt, hogy a tantervi tesztrendszereket azonos szinten felmérjük és az eredményeket összehasonlítjuk.
2. A szakközépiskolai nevelés és oktatás terve, testnevelés, 1978. Burka Endre (szerk.): Tantervi útmutató, testnevelés I—IV. osztály. Tankönyvkiadó, Budapest, 1977.
3. Dr. Nagy Tamás: Tantárgyi célok, nevelési feladatok és követelmények komplex értelmezése a testnevelés tantervekben (Kandidátusi értekezés). Budapest, 1982.

4. A kísérletben részt vevő iskoláknak ezúton is köszönjük a segítséget.

A kísérletben részt vevő iskolák névsora a 110. oldalon található.

Évfolyam		Magyar próbarendszer							Szovjet próbarendszer				Testméretek	
		60 m-es futás (s)	Súlypont emelkedés (cm)	Tömött labdadobás hátra	600—1000 m-es futás	Labdapasszolás falra	Négyütemű gyakorlat (db)	Fekvőtámaszban karhajlítás (db)	30 m-es futás (s)	Helyből távolugrás	Fekvőtámaszban karhajlítás-nyújtás (db)	Hatpercces futás (m)	Testmagasság (cm)	Testtömeg (kp)
I.	x	10,2	35,1	6,2	168	27,1	25,9	10,4	5,3	173	13,8	1232	162,6	52,5
	s	0,7	4,8	1,3	33	4,4	4,7	7,2	0,5	18,	9,4	161	5,3	7,2
	V	6	14	22	20	16	18	70	9	11	68	13	3	14
	$t_{v.d}$	7,82	10,11	1,77	0,60	14,11	14,71	4,27						
II.	x	10,7	34,9	6,2	177	29,0	24,2	12,2	5,4	169	14,1	1178	162,0	54,9
	s	0,7	4,3	1,2	42	7,9	3,7	7,9	0,6	17	10,3	199	13,0	8,5
	V	7	12	19	24	27	15	65	11	10	73	17	8	15
	$t_{v.d}$	3,46	0,21	2,36	2,14	11,56	8,64	11,27						
III.	x	10,1	36,0	6,6	219	30,1	24,1	10,4	5,1	171	11,4	1160	166,3	54,9
	s	0,7	6,5	3,0	31	8,8	3,7	6,4	0,4	23	6,6	167	9,8	7,8
	V	7	18	45	14	29	15	62	8	14	58	14	6	14
	$t_{v.d}$	2,9	5,03	0,63	3,68	7,93	5,09	5,92						
IV.	x	10,3	35,9	6,5	228	28,5	23,5	10,0	5,3	177	12,8	1146	164,6	57,3
	s	0,8	5,9	1,1	25	4,7	4,1	6,2	0,5	24	7,8	131	5,8	6,6
	V	7	16	18	11	17	18	62	9	14	61	11	4	11
	$t_{v.d}$	2,63	5,25	0,9	2,77	11,52	5,94	4,21						

2. táblázat. Az I—IV. osztályos **leányok** eredményei (átlag, abszolut és relatív szórás, x, s, V; $t_{v.d}$ 1974—1981)

Évfolyam		Magyar próbarendszer							Szovjet próbarendszer				Testméretek	
		60 m-es futás (s)	Súlypont emelkedés (cm)	Tömött labdadobás hátra (m)	600—1000 m-es futás (s)	Labdapasszolás (db)	Négyütemű gyakorlat (db)	Fekvőtámaszban karhajlítás-nyújtás (db)	30 m-es futás (s)	Helyből távolugrás (cm)	Fekvőtámaszban karhajlítás-nyújtás (db)	Hatperces futás (m)	Testmagasság (cm)	Testtömeg (kp)
I.	x	9,2	41,6	6,9	182	27,5	27,6	22,6	4,8	203	27,1	1372	169,7	56,3
	s	0,7	6,6	1,7	23	5,2	4,9	10,2	0,4	22	10,7	147	8,6	10,4
	V	7	16	24	13	19	18	45	7	11	39	11	5	17
	$t_{v.d}$	2,88	3,19	4,83	2,79	5,18	8,13	6,39						
II.	x	8,8	45,6	8,6	170	32,2	28,6	27,6	4,6	211	31,9	1468	174,7	60,6
	s	0,6	6,4	3,1	20	5,7	4,5	9,6	0,3	40	11,2	208	6,6	7,9
	V	8	14	36	12	18	16	35	7	18	35	14	4	13
	$t_{v.d}$	1,86	5,19	5,1	5,17	9,4	8,47	9,73						
III.	x	8,6	46,1	9,2	211	34,7	28,1	28,2	4,6	217	33,8	1482	175,2	64,5
	s	0,6	6,7	1,7	33	6,6	3,9	9,9	0,3	18	11,9	214	6,8	8,2
	V	7	15	18	16	19	14	35	7	8	35	14	4	13
	$t_{v.d}$	0,75	0,43	6,54	3,71	8,82	7,65	9,67						
IV.	x	8,5	49,5	9,3	211	31,8	28,7	28,3	4,7	220	31,5	1524	177,4	69,1
	s	0,6	7,2	1,7	21,2	4,8	5,2	10,8	0,3	27	9,8	335	6,8	8,2
	V	7	15	18	10	15	18	38	6	12	31	22	4	12
	$t_{v.d}$	0,18	3,18	5,19	0,0	2,81	6,67	7,06						

3. táblázat. Az I—IV. osztályos fiúk eredményei (átlag, abszolut és relatív szórás x, s, V, $t_{v.d.}$ 1974—1981).

FIÚK

I. osztály	Magyar próbarendszer							Szovjet próbarendszer			
Próbák	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1. 60 m-es futás (s)		—0,56	—0,66	0,43	—0,36	—0,41	—0,41	0,68	—0,54	—0,51	—0,32
2. Súlypontemelkedés (cm)	—0,25		0,59	—0,49	0,45	0,40	0,37	—0,46	0,62	0,43	0,25
3. Tömöttlabdadobás hátra (m)	—0,29	0,26		—0,35	0,37	0,28	0,32	—0,54	0,53	0,44	0,17
4. 600—1000 m-es futás (s)	0,23	—0,18	—0,28		—0,42	—0,37	—0,27	0,39	—0,46	—0,29	—0,49
5. Labdapasszolás (db)	—0,25	—0,06	0,44	0,30		0,37	0,31	—0,28	0,25	0,32	0,34
6. Négyütemű gyakorlat (db)	—0,37	—0,12	0,29	0,33	0,31		0,65	—0,34	0,32	0,57	0,29
7. Fekvőtámaszban karhajlítás -nyújtás (db)	—0,13	0,17	0,40	—0,52	0,31	0,16		—0,34	0,24	0,79	0,27
8. 30 m-es futás (s)	0,36	—0,16	—0,47	0,73	—0,18	—0,27	—0,49		—0,58	—0,52	—0,38
9. Helyből távolugrás (cm)	—0,18	0,40	0,33	—0,24	0,22	0,21	0,41	—0,44		0,33	0,24
10. Fekvőtámaszban karhajlítás padon (db)	—0,20	0,02	0,45	—0,54	0,23	0,16	0,68	—0,71	0,49		0,52
11. Hatperces futás (m)	—0,29	0,19	0,34	—0,27	0,22	0,18	0,32	—0,52	0,48	0,52	

LEÁNYOK

4. táblázat. Az I. osztály korrelációs együtthatók értékei.

FIÚK

II. osztály	Magyar próbarendszer							Szovjet próbarendszer			
Próbák	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1. 60 m-es futás (s)		—0,49	—0,31	0,64	—0,27	—0,54	—0,51	0,72	—0,27	—0,47	—0,35
2. Súlypontemelkedés (cm)	—0,09		0,39	—0,38	0,09	0,51	0,38	—0,52	0,31	0,41	0,21
3. Tömöttlabdadobás hátra (m)	—0,09	0,34		—0,20	0,15	0,27	0,15	—0,29	0,22	0,19	0,07
4. 600—1000 m-es futás (s)	—0,31	—0,12	—0,13		—0,44	—0,50	—0,49	0,64	—0,2(	—0,43	—0,57
5. Labdapasszolás (db)	—0,15	0,09	0,22	—0,15		0,23	0,11	—0,32	0,13	0,08	0,37
6. Négyütemű gyakorlat (db)	0,23	0,25	0,12	—0,31	0,31		0,48	—0,51	0,34	0,56	0,26
7. Fekvőtámaszban karhajlítás -nyújtás (db)	—0,11	0,24	0,22	—0,49	0,31	0,33		—0,46	0,25	0,66	0,31
8. 30 m-es futás (s)	0,27	—0,17	—0,24	0,33	—0.28	—0,27	—0,39		—0,28	—0,37	—0,36
9. Helvből távolugrás (cm)	—0,04	0,45	0,50	—0,11	0,37	0,40	0,26	—0,29		0,27	0,33
10. Fekvőtámaszban karhajlítás -nyújtás padon (db)	—0,04	0,12	0,21	—0,50	0,43	0,36	0,81	—0,38	0,27		0,47
11. Hatperces futás (m)	—0,28	0,13	0,24	—0,34	0,58	0,39	0,41	—0,36	0,33	0,47	

LEÁNYOK

5. táblázat A II. osztály korrelációs együtthatók értékei.

FIÚK

III. osztály	Magyar próbarendszer							Szovjet próbarendszer			
Próbák	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1. 60 m-es futás (s)		—0,47	—0,50	0,42	—0,28	—0,44	—0,30	0,60	—0,61	—0,36	—0,35
2. Súlypontemelkedés (cm)	—0,36		0,37	—0,21	0,34	0,37	0,16	—0,26	0,47	0,20	0,34
3. Tömöttlabdadobás hátra (m)	—0,06	—0,33		—0,37	0,32	0,25	0,18	—0,47	0,42	0,27	0,26
4. 600—1000 m-es futás (s)	0,33	—0,39	0,60		—0,59	—0,22	—0,13	0,70	—0,22	—0,14	—0,57
5. Labdapasszolás (db)	—0,03	—0,26	0,63	0,15		0,31	0,09	0,45	0,24	0,11	0,57
6. Négyütemű gyakorlat (db)	—0,21	0,39	—0,26	—0,36	—0,19		0,34	—0,22	0,21	0,24	0,39
7. Fekvőtámaszban karhajlítás -nyújtás (db)	—0,16	—0,29	0,59	0,24	0,68	—0,05		—0,09	0,22	0,77	0,09
8. 30 m-es futás (s)	0,43	—0,33	—0,10	0,29	—0,45	—0,26	—0,30		—0,41	—0,14	—0,42
9. Helyből távolugrás (cm)	—0,12	0,57	—0,30	—0,44	—0,12	0,54	—0,07	—0,38		0,36	0,30
10. Fekvőtámaszban karhajlítás -nyújtás padon (db)	—0,10	—0,09	0,51	0,09	0,56	0,19	0,64	—0,34	0,04		0,18
11. Hatperces futás (m)	—0,41	0,29	—0,02	—0,33	0,20	0,35	0,16	—0,55	0,24	0,31	

LEÁNYOK

6. táblazat. A III. osztályos tanulók korrelációs együtthatók értékei.

FIÚK

IV. osztály	Magyar próbarendszer							Szovjet próbarendszer			
Próbák	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1. 60 m-es futás (s)		—0,36	—0,39	0,61	—0,28	—0,42	—0,43	0,47	—0,32	—0,31	—0,31
2. Súlypontemelkedés (cm)	—0,48		—0,15	—0,30	0,01	0,38	0,20	—0,27	0,37	0,26	—0,10
3. Tömöttlabdadobás hátra (m)	—0,34	0,50		—0,09	0,17	0,35	0,32	—0,41	0,17	0,29	0,09
4. 600—1000 m-es futás (s)	0,39	—0,37	—0,35		—0,28	—0,38	—0,35	0,19	—0,26	—0,32	—0,38
5. Labdapasszolás (db)	—0,19	0,15	0,23	—0,49		0,16	0,08	0,19	0,16	0,03	0,37
6. Négyütemű gyakorlat (db)	—0,34	0,15	0,12	—0,33	0,25		0,44	—0,20	0,21	0,47	0,03
7. Fekvőtámaszban karhajlítás -nyújtás (db)	—0,18	0,10	0,14	—0,36	0,29	0,37		—0,27	0,31	0,75	0,15
8. 30 m-es futás (s)	0,41	—0,61	—0,47	0,47	—0,23	—0,24	—0,51		—0,17	—0,23	0,02
9. Helyből távolugrás (cm)	—0,44	0,41	0,31	—0,38	0,19	0,31	0,22	—0,43		0,21	0,14
10. Fekvőtámaszban karhajlítás -nyújtás padon (db)	—0,24	0,12	0,27	—0,40	0,34	0,42	0,85	—0,53	0,28		0,16
11. Hatperces futás (m)	—0,39	0,28	0,23	—0,60	0,41	0,36	0,32	—0,31	0,28	0,47	

LEÁNYOK

7. táblázat A IV. osztályos tanulók korrelációs együtthatók értékei.

Hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatása a testnevelésben*

GERGELY GYULA

Hátrányos helyzetűeknek nevezzük azokat a gyerekeket, „akiket tanulmányi szempontból különböző *környezeti tényezők gátolnak* adottságaikhoz mért fejlődésükben". (Pedagógiai Lexikon.) Ennek következménye, hogy azonos életkorú tanulók között képességekben és ismeretekben különbségek keletkeznek.

A hátrányos helyzetet elemző szakirodalomban a szerzők (1., 5., 6., 8., 17.) a fizikumot, a testi kondícionális képességeket, és az ezzel szorosan összefüggő mozgásismeretek szintjét nem vizsgálják. Pedig a testnevelés területén is beszélhetünk hátrányos helyzetről, melynek oka lehet

— a családi környezet elégtelensége
— az utcai környezet, a magatartásban kifogásolható egyén, vagy gyermekcsoport
— az iskolai környezet előnytelen szociális összetétele és esetenként a tárgyi feltételek hiányossága.

A család életkörülményei, életmódja alapvetően belejátszhat a hátrányos helyzet alakulásába. A család ezirányú felelősségének hangsúlyozása mellett meg kell állapítanunk, hogy az alsó osztályokban a testnevelés tanítása gyakran a szubjektív tényezők függvényében valósul meg. Az általános és a középiskolák intézményenként változó, kifogásolható létesítményhelyzete, szer-eszköz ellátottságának hiányossága a személyi feltételek fokozatos javulása, javítása ellenére sem hat kellően a felzárkóztatás irányába, sőt esetenként tovább növeli a tanulók közötti különbségeket. (5)

A felzárkóztatás folyamatán belül három jól elkülöníthető lépcsőfokot különböztethetünk meg, mely

— az általános iskola első
— az ötödik osztályba kerülés és
— a középiskola első évének időszakára esik.

A felzárkóztatás nehézsége középiskolában érződik leginkább, ahol a gyermek képességbeli és ismeretbeli különbsége mint minőség, mint érték hangsúlyozottabban jelentkezik. A középiskolás kor első éveiben jelentős különbségek mutatkoznak a testnevelési osztályokba járt, a sportoló és a nem sportoló gyerekek fizikai teljesítményei és mozgáskultúrája között. (13., 14., 15., 16.) A nem sportoló csoportban szép számmal vannak olyanok, akik például tornaterem híján a legegyszerűbb torna mozgásismerettel sem rendelkeznek. Ennél súlyosabb, hogy a környezeti visszafogottság miatt képességekben is messze a korosztályuk színvonala alatt maradnak. (1. melléklet.)

A különbség, a visszamaradottság érzése a gyermeket legközvetlenebbül a testnevelési órán érinti (például azt érzik, hogy kiszorulnak a játékból). A serdülő korú gyermek feszültségekkel teli, közösségbe törekvő érzésvilágát fokozottan terheli a csökkent értékűség érzése. Ezért is igényel nagy odafigyelést és pedagógiai tapintatot a hátrányosság csökkentése, melynek *megalapozó szintere lehet a testnevelési óra.* A testnevelés tanítás gyakorlatában egyre inkább megvalósul az az alapelv, hogy különböző feladathelyzetekben legyen képes a tanuló a feladat megoldására.

A felzárkóztatást a képességfejlesztéssel kell kezdeni, mert csak ezen az úton lehet rövidebb idő alatt elsajátítani az új ismeretet, behozni a lemaradást. Tudatos nevelői tevékenységgel lehet és kell megteremteni a gyakorlás önbizalmat adó feltételeit.

Testnevelésben céltudatos és folyamatos munkával olyan helyzet teremthető, ami magát a mozgásismeret elsajátítását eredményezi. A mozgástanítás szempontjából alapvető fontosságú az oktatás módszereinek a megválasztása, melynek meghatározója a tanulók életkora, fizikai előképzettsége, mozgásismerete és motivál-

---

* Korábban a testnevelésben a szintrehozás tevékenységköre.

hatóságának szintje. (7., 10.) Gondolatmenetünk érzékeltetésére leírunk egy olyan cselekvéstanítási formát, amelyet a gimnáziumi testnevelési órán alkalmaztunk.

Az osztály testalkatban, kondicionális előképzettségben és mozgásismeretben rendkívül különböző, heterogén összetételű volt. Hagyományos módon rendkívül nehéz lett volna mozgást tanítani, ellenben a játékos formákat, a versenyhelyzeteket rendkívül kedvelték. A tanulók egy részénél nehézséget okoztak a legegyszerűbb feladatok, így például a gurulóátfordulások is.

A felzárkóztatást az általános iskolai anyag ismétlésével kezdtük, szivacsbálán játszottunk és rugós deszkáról elrugaszkodva is végeztünk előregurulásokat. Meglepően javult a mozgás végrehajtása. Először az ügyesebbek ugorhattak repülő gurulóátfordulást, kéztámasz nélkül gurulást, kéztámasz nélkül repülő gurulóátfordulást is. Meglepő volt, hogy a gyerekek kivétel nélkül előreszaltót ugrottak, mindaddig, amíg azt nem mondtuk, hogy „most ugorjatok szaltót". A szaltó fogalma bénítólag hatott. Csak néhány gyerek merte segítségadással megpróbálni azt, amit már előzőleg mindenki guggolás helyzetébe érkezéssel tudott.

Az eset rendkívül tanulságos: az órán játszi könnyedséggel megtanulták a gyerekek az átfordulásokat, sőt eljutottak a szabadátfordulásokig, ami nem is tantervi anyag, de a gyerekeket vétek lett volna visszafogni. Mindez nem új a testnevelés tanításában, legfeljebb módszereink között még nem elég elterjedt, mert könnyebb a tanári felkészülés szempontjából az egyszerűbb hagyományos módszerekhez nyúlni, mint feladathelyzeteket kitalálni. Ezért a feladathelyzetekben való anyagfeldolgozást és gyakoroltatást javasoljuk (18). Az életszerű, *élményszerző foglalkozásokkal* a hátrányos helyzetű gyerekek számára is elérhető közelségbe lehet hozni a nehezebb és bonyolultabb cselekvésformák megtanulását.

A feladathelyzetek megtervezése és kialakítása nagy felkészültséget, gyermekismeretet, céltudatos és türelmes munkát igényel a pedagógustól.

Sokoldalú képességfejlesztéssel a *tanórán* kerül megalapozásra a mozgás- és cselekvéstanulás feltétele, a motorikus képességfelmérő próbákkal pedig a tanulók figyelmét képességeik hiányosságaira irányíthatjuk, és így motiváljuk őket az öntevékeny munkára, a tömegsportköri órák látogatására.

A tanítási óra eredményessége, nevelői hatékonysága lemérhető a tanórán kívüli foglalkozásokon is.

A tömegsportórák — megfelelő tanári irányítás mellett — tovább növelik a visszamaradott gyerekekkel való fokozott törődés, a kollektív munkába, a csoportjátékokba való bevonás lehetőségét. A környezeti tényezők okozta ismerethiányból, esetenként kudarcélményből fakadóan visszahúzódó tanulók öntevékeny munkára nevelése, de főleg csapatjátékokba való bevonása nem könnyű feladat és nagy nevelői hozzáértést igényel. E vonatkozásban próbáltuk ki elgondolásunkat egyik budapesti peremkerületi gimnáziumban, melybe a tanulók többsége úgy került, hogy azt megelőzően nem látott tornatermet.

A tanulók motorikus teljesítményeinek ismeretében (1. melléklet) és mozgásműveltségük becslése alapján 41 fejlődésben lemaradt tanulónak hívtuk fel a figyelmét arra, hogy az otthonra feladott és önállóan végezhető testgyakorlatok képességfejlesztő lehetőségén túl a tömegsportórán szervezett keretek között, tanári irányítással 45 perces foglalkozás keretében segítünk hiányosságaik csökkentésében. A foglalkozások együttes bemelegítésből, egyénekre szabott képességfejlesztésből (kitartó futásból, erősítésből), önállóan megválasztott feladat gyakorlásából (ehhez tanári segítséget biztosítottunk), és a foglalkozás végén tetszőlegesen megválasztott sportjátékból állottak. Ezt a programot szóban ismertettük a gyerekekkel. A plusz testnevelési órát a gimnáziumi tanulók 16,8%-ának, az I—II. évfolyam 41,1%-ának javasoltuk. A tanév során 27 foglalkozást tartottunk. A tanulók

21,9%-a rendszeresen,
44,0%-a alkalmanként,
34,1%-a egy foglalkozáson sem vett részt.

Általában egy-egy foglalkozáson 13—18 tanuló vett részt, ami a foglalkoztatás szempontjából megfelelő volt.

Az első évesek 60%-a, a II. évesek 16%-a 5 alkalomnál kevesebbet hiányzott az órákról. A rendszeresebb résztvevők a lányok voltak, mert 41%-uk hiányzott 5 alkalomnál kevesebbet. A fiúknál ugyanez a mutató 21% volt.

A kezdeményezéstől elsősorban pedagógiai eredményeket vártunk, és másodsorban reméltük, hogy a plusz testnevelési óra valamelyest éreztetni fogja a hatását a motorikus teljesítmények javulásában. A „kísérletet" objektív okok miatt nem tudtuk több évig folytatni, de így is sikerekről számolhatunk be, és van egy sor tanulságunk, mint eredmény.

1. A tanulságok közé tartozik, hogy a foglalkozásokat nagyon pontosan és a tanév eleji megállapodásnak megfelelően kell megtartani.

Előfordult ugyanis, hogy értekezlet, vagy más ok miatt elmaradt egy-egy foglalkozás, ami minden esetben lemorzsolódást eredményezett.

2. A fizikai fejlődésben visszamaradt, mozgás- és játékélményben nem részesült gyerekek visszahúzódnak, a feladatot nem egyszer csak a tanár biztatására, illetve közvetlen segítségével hajlandók megpróbálni, elvégezni. Tehát tanórai aktivitást igényel a tanártól a foglalkozások vezetése. A hátrányos helyzetű tanulók rendkívül érzékenyek, fokozott figyelem szükséges, mindenkivel egyformán kell foglalkozni. Önálló munkavégzésre csak néhány tanuló vállalkozik, ezért a tanári irányításnak a jelentősége nagy.

3. Csökkenő tendenciával ugyan, de még a második félévben is akadtak, főleg az első éves leányok között olyan tanulók, akik az irányítással történő foglalkozásokat oly mértékben igényelték, hogy ha magukra hagytuk őket, nem dolgoztak, csoportva verődve a tornaterem sarkából szemlélték a többiek tevékenységét. Ezek a gyerekek önállóan ritkán játszottak, és a szabad foglalkozásról rendszerint eltávoztak.

4. Ismét igazolódott, hogy az első évesekkel érdemes elkezdeni újszerű megoldások, módszerek kipróbálását és azt felmenő rendszerben továbbfolytatni. A II. évfolyamon ezek a kezdeményezések már kevesebb sikert hoznak.

Összegezve

Az iskolai testnevelésben is van hátrányos helyzetű gyermek, van esélyegyenlőtlenség és szükséges a felzárkóztatás.

A túlzsúfolt iskolák testnevelésben is növelik az esélyegyenlőtlenséget (9). Ennek csökkentése érdekében egyre nagyobb gondot kell fordítani a felzárkóztatásra, a mozgás megszerettetésére, hogy a társadalmi termelés számára, a haza védelmére minél több egészséges gyermek kerüljön ki az iskolákból.

A mostoha feltételek ellenére lehet és kell keresni az olyan megoldást, amely az eddigieknél hatékonyabb felzárkóztatást biztosít, hiszen éppen azokról a gyerekekről van szó, akik közül a honvédelmi kötelezettségre alkalmatlanok és a korai táppénzesek kikerülnek. Felzárkóztatás történhet a tanórán alkalmazott módszerek tanulócsoporthoz igazított céltudatos alkalmazásával (az élményszerű formák gazdagításával), és a tanórán kívüli keretek között végzett irányított gyakorlással, valamint otthoni gyakorlásra adott állandó feladatok kiszabásával. Ma már a testnevelés tantárgy rendelkezik objektív mérési lehetőséggel, mellyel a nevelési ráhatás érdekében élni lehet.

A motorikus teljesítmények ismeretében rá lehet irányítani a tanuló figyelmét fizikai képességeiben mutatkozó hiányosságára, fel lehet kelteni érdeklődését (ebben az életkorban még hiúságát is) önmaga jobb megismerésére, és fokozatosan rá lehet vezetni az öntevékeny testedzésre. A fejlődés eredményének szemléltetésével fel lehet hívni a szülők és a pedagógusok figyelmét, érdeklődését a testedzés jelentőségére, a tanulói tevékenység támogatására.

Próbálkozásaink nevelési eredményeit az aktívabb tanulói viselkedésben tapasztalhattuk. A motorikus képességek fejlődése kimutatható volt a tanulóknál, azonban ebből nem derült ki, hogy mi az, ami a biológiai fejlődés, és mi az, ami a munka eredményének, a plusz egy testedzési alkalom javára írható.

Munkánkkal a hátrányos helyzet csökkentésének néhány megoldására és a tanterv adta lehetőségek jobb kihasználására kívántuk ráirányítani a figyelmet.

IRODALOM

1. **Boldizsár M.:** Mit tehetünk értük? Pedagógusok a hátrányos helyzetű tanulókért. A pedagógia időszerű kérdései hazánkban. Tankönyvkiadó, Budapest, 1978. 5—34. p.
2. **Burka E.:** Szabadidő és testedzés (hozzászólás). Sportpropaganda, Budapest, TZ—74339 (Szerkesztette: Varga Sándor) 99—101. o.
3. **Burka E.:** A testnevelés műveltségtartalma. A testnevelés tanítása, 1975., 3. sz. 73—83. p.
4. **Burka E.—Nagy S.:** A tantervek kipróbálásáról. A testnevelés tanítása, 1977. 2.
5. **Ferge Zs.:** Társadalompolitikai tanulmányok. Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1980., 97—136. p.
6. **Dr. Gazsó Ferenc:** A fizikai dolgozók gyermekei segítésének elvi és gyakorlati problémái. Fővárosi Pedagógiai Tanácskozás, Budapest, 1967. 82—105. p.
7. **Gergely Gy.:** Az új testnevelési tantervi követelmények tükrözése a középiskolai tanulók véleményében. Testnevelés- és Sporttudományos Közlemények, Budapest, 1979. 55—72. p.
8. **Dr. Kiss Gy.-né:** A munkás- és parasztszármazású tanulók tanulmányi munkájának segítése. Tanulmányok az általános és középiskolai nevelőmunka gyakorlatából. Budapest, 1969. 105—118. p.
9. **Dr. Lénárd F.:** Képességek fejlesztése. Művelődési Közlöny, 1981. VI. 10—11 p., VII. sz. 9—10. p.
10. **Nagy Gy.:** A motiválás és igénykeltés problémája az iskolai testnevelésben. A testnevelés tanítása, 1969. 3. sz. 67—74. p. 4. sz. 103—190. p.
11. **Dr. Nagy T.:** Tantárgyi célok, nevelési feladatok és követelmények komplex értelmezése a testnevelés tantervekben (Kandidátusi értekezés). Budapest, 1982.
12. **Dr. Nagy T.:** A tanulók fizikai felkészültségének mérése a testnevelésben. FPI. 1977.
13. **Dr. Nádori L.:** A teljesítmény mint pedagógiai módszer. A testnevelés tanítása, 1967. 3. sz. 80—84. p.
14. **Dr. Nádori L.—Dr. Berzsy B.—Fábián Gy.—Ozsváth K.—Dr. Riegler E.—Dr. Zsidegh M.:** Sportképességek mérése. Sport, 1984.
15. **Dr. Riegler E.—Gergely Gy.:** Középiskolai tanulók fizikai képességvizsgálata. Testnevelés- és Sporttudomány, 1980. IV. 1—18. p.
16. **Szmodis I.—P. Szép Á.:** Néhány fizikai képesség vizsgálata a gimnáziumok testnevelési osztályába járó tanulóknál. Utánpótlásnevelés, 1977. I. sz. 73—100. p., II. sz. 55—58. p.
17. **Dr. Vadász T.:** Modern eszközök szerepe a hátrányos helyzetű tanulók értelmi nevelésében.
18. **Varga S.:** A nevelés és az oktatás tervének értelmezése és a tanítás ajánlott módszere a testnevelésben. Fővárosi Pedagógiai Intézet, Budapest, 1978. (51143) Pedagógiai Lexikon: Akadémiai Kiadó, Budapest, 1977. IV. köt. 112—113. p.

HELYREIGAZÍTÁS

Lapunk 1986. 2. és 3. számában Sikó Attila Folyamatterv a gimnáziumi fiú testnevelés tanításához című cikkében sajnálatos tördelési hibák miatt az ábrák sorrendje hibás. Kérjük, hogy az ábrákat szakmai tudásuk alapján helyezzék a szöveg szerinti helyre. A hibákért elnézést kér a szerkesztő.

(A 100. oldal folytatása.)

A felmérésben a következő iskolák vettek részt:

Általános iskolák:

1. Arany János Általános Iskola és Gimnázium, Budapest
2. Általános Iskola, Budapest, VII., Hernád u. 42.
3. Ho Si Min Tanárképző Főiskola, 2. sz. Gyakorló Általános Iskolája, Eger
4. Általános Iskolák Igazgatósága, Kadarkút (Somogy megye)
5. Gárdonyi Géza Általános Iskola, Győr
6. Móra Ferenc Általános Iskola, Győr

Középiskolák:

1. Arany János Általános Iskola és Gimnázium, Budapest
2. Vörösmarty Mihály Gimnázium, Budapest
3. Kereskedelmi Szakközépiskola, Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakmunkásképző Iskola és Diákotthon, Eger
4. Noszlopy Gáspár Közgazdasági Szakközépiskola, Kaposvár
5. Szamuely Tibor Közgazdasági és Kereskedelmi Szakközépiskola, Győr
6. Gép- és Műszeripari Szakközépiskola és Kollégium, Eger
7. Révai Miklós Gimnázium és Vegyesipari Szakközépiskola, Győr

FIÚK

Név	Decimális életkor	Testsúly	Test-magasság	Mellkas térfogat	60 m-es síkfutás	Súlypont-emelkedés	Tömött labda dobás	800 m-es síkfutás	Labda-passzolás	Négytemű szabadgyakorlat	Mellső fekvőtámasz	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
F. L.	15.586	39	158	78—69	10,5	32	3,50	3:34,0	18	20	5	I. félév
					9,8	39	4,50	3:40,6	25	27	12	II. félév
B. M.	14.814	45	167	79—73	10,0	24	3,75	3:10,7	20	22	1	
					10,7	34	5,50	3:17,0	22	22	3	
F. I.	15.161	49	160	83—77	9,5	39	6,25	3:25,1	23	21	6	
					9,6	45	6,25	3:05,0	20	24	11	
K. Gy.	14.903	48,5	155	82—77	11,3	31	5,00	3:04,0	25	22	3	
					10,2	31	5,00	3:00,0	20	12	5	
P. I.	15.317	38,60	151	79—71	10,2	34	5,00	2:54,0	20	13	19	
					9,1	34	5,50	3:12,5	37	22	50	
H. Zs.	15.230	45,0	164	83—77	9,6	32	5,00	3:18,2	23	16	5	
					9,6	42	6,00	3:15,0	30	22	14	
K. J.	15.127	54	165	86—81	12,0	32	5,50	3:45,0	13	9	12	
					13,2	26	5,50	3:40,2	24	14	10	
K. I.	15.994	53	166	83—77	10,5	39	6,00	3:07,3	26	24	16	
					8,9	50	6,50	3:03,9	29	28	22	
R. A.	14.719	56	169	88—82	9,0	48	8,00	3:07,8	16	18	18	
					9,0	53	8,00	3:05,9	25	27	22	
A. L.	14.827	57	170	90—83	10,5	31	6,25	3:55,0	22	27	∅	
					9,7	40	7,25	3:00,0	23	23	10	
M. K.	14.619	64	161	93—89	10,5	36	6,50	3:17,3	28	18	15	
					10,4	46	7,00	2:57,8	30	18	7	
R. J.	14.763	67	167	95—89	9,8	42	7,25	2:48,0	30	8	8	
					8,9	44	8,00	3:12,5	38	24	10	
T. I.	15.234	73	173	135—90	12,5	33	6,75	4:36,0	21	17	2	
					10,5	38	7,50	4:09,0	29	20	2	
W. Zs.	15.883	72	172	97—93	10,1	36	8,50	3:43,2	34	19	4	
					9,2	41	9,50	3:04,8	33	22	21	
G. F.	15.149	74	178	89—85	9,3	42	6,75	4:17,1	22	19	2	
					9,5	43	7,00	4:05,0	24	20	3	
Sz. B.	15.262	73	168	83—78	11,8	28	7,00	4:21,0	27	12	∅	
					11,5	32	7,25	4:16,2	31	15	4	

Folyamatterv a gimnáziumi fiú testnevelés tanításához III.

SIKÓ ATTILA

5. óra

Az óra célja: a torna sajátos jellegének hangsúlyozása az oktatásban.

Az óra főbb feladatai.

1. Kézállásba lendülés társ segítségével.
2. Mozgássorok tanulásánál, gyakorlásánál a belső vezérlés fejlesztése.
3. A felelősségérzés felkeltése egymás testi épsége iránt.

Az előző órán kiderült, hogy a talajgyakorlatokat gyengén végzik a tanulók. Ezért a mai órán minden figyelmünket arra fordítjuk, hogy előírt technikai követelmények szerint gyakoroljuk azokat.

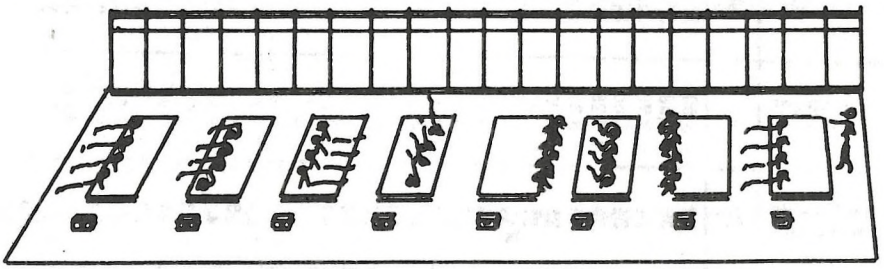

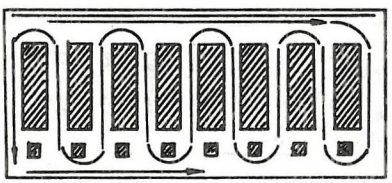

Bemelegítés: az ábra szerint. Egy teljes kör 80—100 méter, elég a gyakorlatokat a terem feléig végeztetni.

A kézisúlyzókat előre kikészítjük a zsámolyokra. Célszerű, 2 kg-os súlyzókat használni. A szőnyegek mellé állva jól elférnek a tanulók.

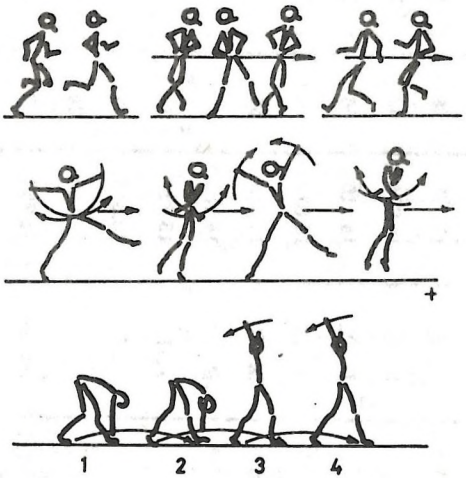

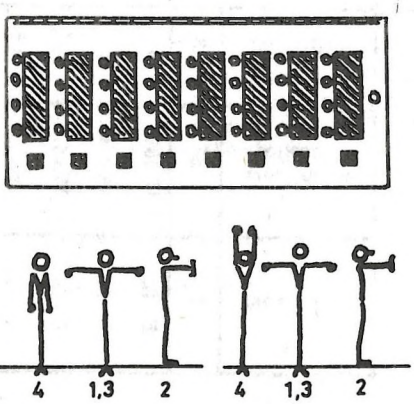

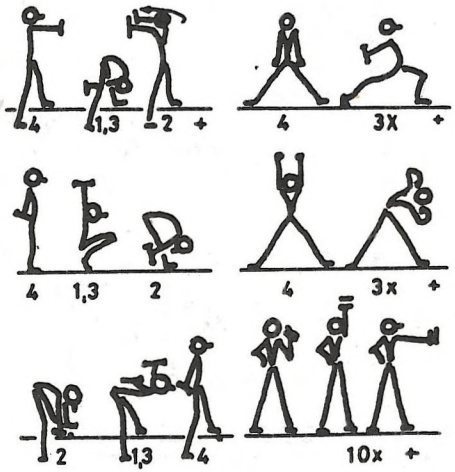

A súlyzók letétele után kicsit lazítsunk, majd következzék a talajiskola. A gyakorlatokat először utasításra, ütemezéssel végeztessük. Utána engedjük az önálló gyakorlást. A harmadik és negyedik gyakorlatsorhoz maguk találják meg a megfelelő ütemet (a gyakorlatsor ritmusát). Válasszuk ki a legjobb megoldásokat, mutassuk be, majd újra gyakoroltassuk. A gyakorlás végén durva hiba nélkül tudniuk kell a sorozatokat.

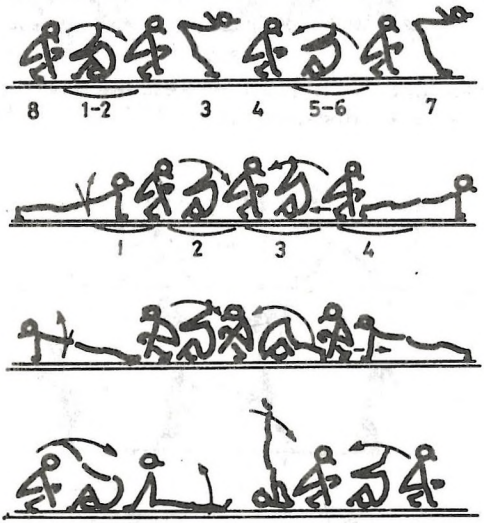

A kézállás oktatását a segítségadás módjának tanításával és fontosságának hangsúlyozásával kezdjük. A segítő a lendítő láb oldalára álljon. (Ilyenkor derül ki, hogy nem tudják melyik a lendítő lábuk. Tisztázni kell.)

Az oktatásban úgy haladok előre, hogy 4—5 gyakorlás után, akik azt tudják, (a többség), a soron következő feladatot végezhetik.

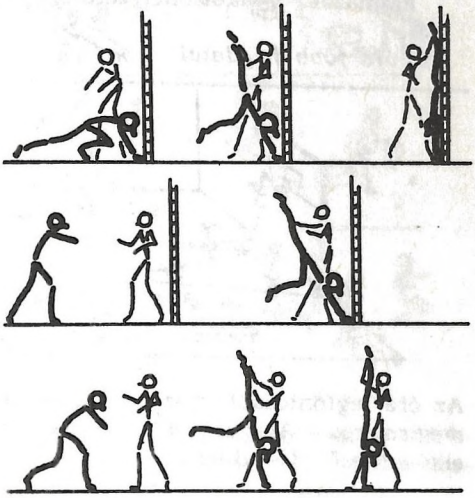

A szőnyegnél való gyakorlásnál célszerű az ábra szerint elhelyezni a tanulókat. Ha át is dőlnek vagy gurulnak, nem rúgják meg egymást.

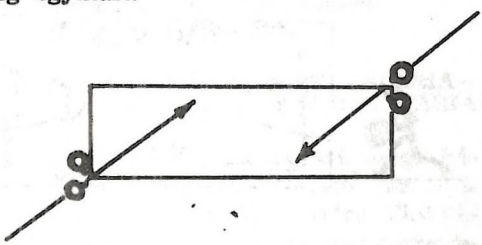

Sok volt a támaszgyakorlat, ne maradjon el a függés sem. Ha kevés a kötél, jól kiegészíti azt a szökdelő verseny. Kétszer másszanak vagy függeszkedjenek.

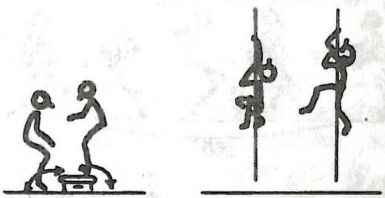

A kötélhúzás jó és hasznos játék.

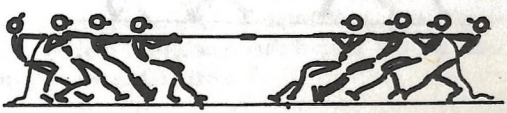

6. óra

Az óra célja: a tanult játékelemek alkalmazása gyakorlóhelyzetben.

Az óra főbb feladatai:

1. A páros lefutás (csapatrész támadás) oktatása.
2. Mozdulatgyorsaság fejlesztése a jó labdakezeléshez.
3. A feladatok pontos megfigyelésének és megjegyzésének fejlesztése.

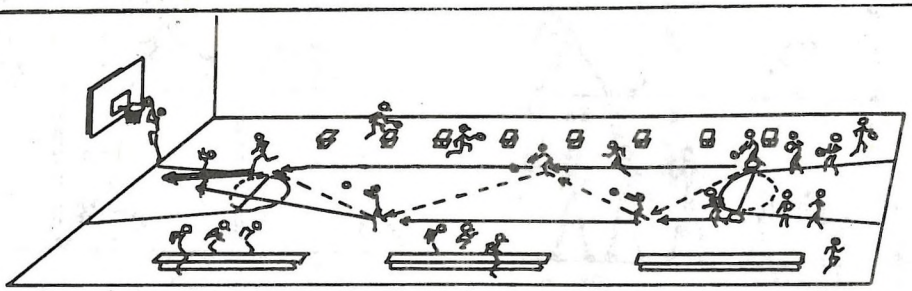

Az óra legfontosabb része a páros lefutás megismerése. Alapvető feladatunk lesz az elkövetkező időszakban.

Bemelegítés: alaprajz szerinti útvonalon és körbe végeztessük. A harmadik gyakorlat sok gondot okoz majd. Ismét a belső vezérlés fejlődik.

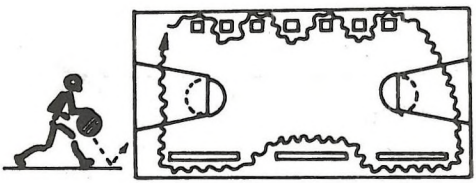

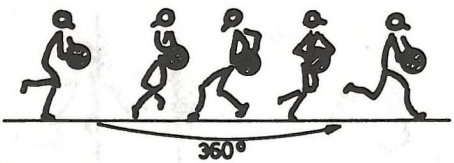

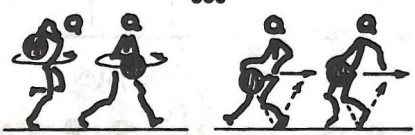

A következő gyakorlatok a labdaérzék fejlesztését szolgálják. Különösen a labdaelfogás mozdulatgyorsaságát.

Az oktatási feladat előkészítéséhez végeztessünk adogatásokat.

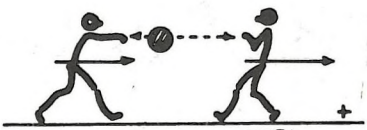

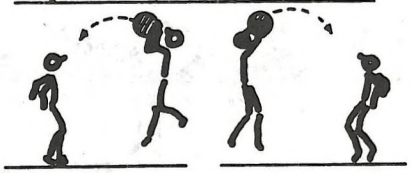

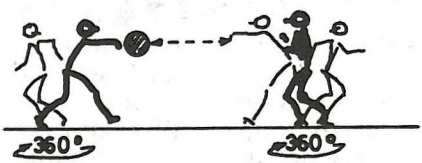

A következő versenygyakorlat jó hangulatot és lendületet ad a további munkához.

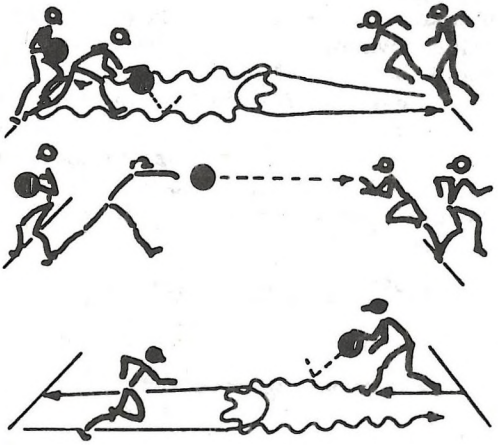

A páros lefutás oktatását utánlépéses oldalazó futással kezdjük. Könnyebb így elkapni a labdát és a két lépéses ritmus is adott. Nagyon pontosan tanítsuk meg, hogy aki utoljára adta a labdát, az fusson a kosár elé a lepattanó labdáért. Utána az alapvonal felé menjenek le a pályáról és cseréljenek helyet.
Követelmény, hogy a gyakorlás folyamatát megjegyezzék, értsék. 5—6 lefutás után rendes futással végezzék a feladatot. Ne foglalkozzunk a kosárradobással. Dobjanak ahogy tudnak.

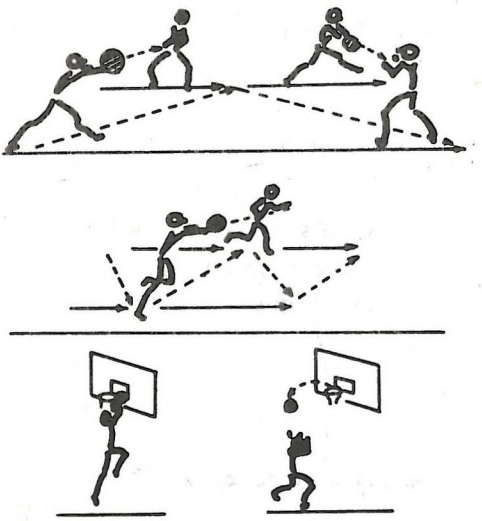

A lefutások végén visszafelé jól jön az alkalom egy kis képességfejlesztésre.

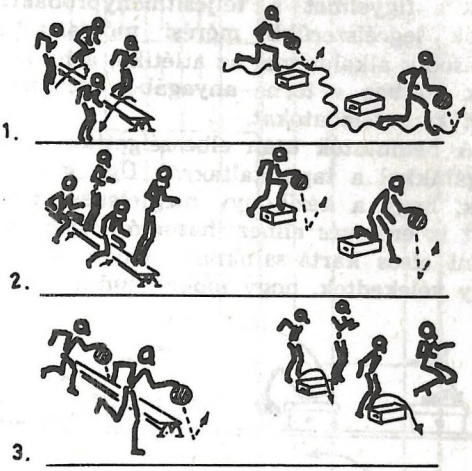

Marad még bő 15 perc kétkosaras játékra. A védekezés szervezését gyakoroltassuk. Sűrűn cseréljük a csapatokat.

Műhelymunka az általános iskolában

(Testnevelési munkaközösségeknek ajánljuk)

CSERE ISTVÁN—FEHÉR VALÉRIA—
HALMOS MÁRIA

Iskolánk testnevelési munkaközössége három bemutató foglalkozást tartott az 1—2. osztályban tanító nevelők részére. Elsődleges célunk volt e programok megszervezésével, hogy a szakmai feladatok megoldásában segítsünk tanító kollégáinknak; a tantervi anyagot változatosabban, színesebben tudják megvalósítani; minél több szer, kéziszer használatára lássanak példát a gyakorlatban.

A továbbképzés tematikáját közösen tervezte meg munkaközösségünk — figyelembe véve alsós kollégáink kéréseit —, az egyes foglalkozásokat viszont munkaközösségünk más-más tagja vezette.

Egy-egy bemutató anyagába tematikusan sűrítettük a feladatokat, amelyeket több órán részeire bontva dolgozhatnak fel, gyakorolhatnak a nevelők a gyerekekkel. A foglalkozások ezért nem voltak szabályos tanítási órák.

Az első bemutató foglalkozáson felhívtuk a figyelmet a teljesítménypróbákra, azok legcélszerűbb mérési módjaira. A második alkalommal az atlétika, a harmadik esetben a torna anyagából választottuk ki a feladatokat.

A bemutatók után elbeszélgettünk kollégáinkkal a tapasztaltakról. Úgy gondoljuk, hogy a kézikönyv megjelenése mellett is érdemes ehhez hasonló segítséget adni alsós kartársainknak. Valamennyien úgy vélekedtek, hogy jobban tudják hasznosítani, amit látnak is, mintha csak a kézikönyvben olvasnák a segédanyagot.

Megfontolásra ajánlunk más iskolai munkaközösségeknek is hasonló házon belüli továbbképzést. Közreadjuk a harmadik bemutató foglalkozás egy részét és egy „Egyéni értékelőlap" mintát is. Úgy gondoljuk, hogy az ilyen jellegű iskolai műhelymunka hozzájárul az oktató-nevelő munka minőségének javulásához, a pedagógusok módszertani kultúrájának fejlesztéséhez.

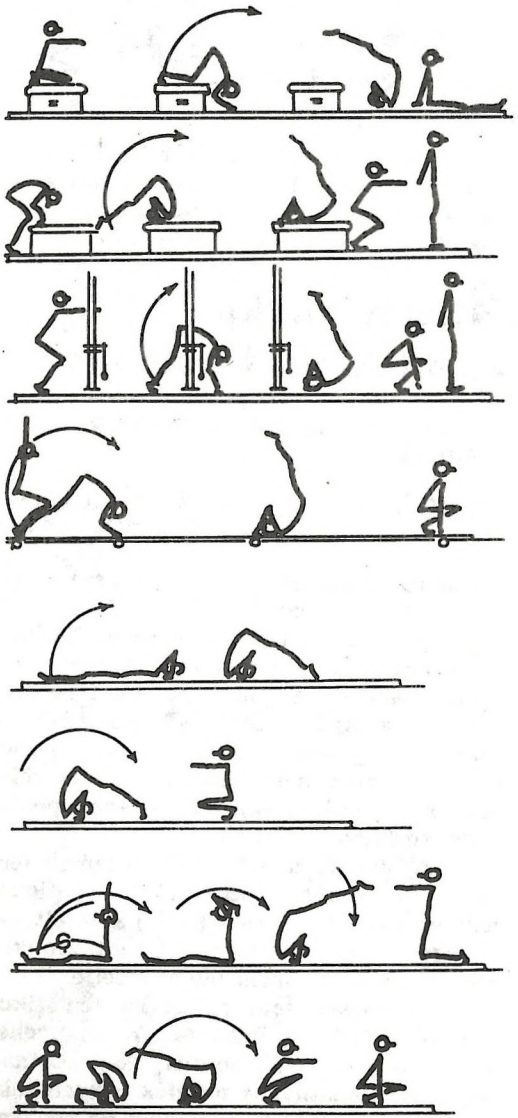

A gyakorlatok hangsúlyozzák:

-a kéztámasz fékezőerejét

-a térdnyújtást és
-a fej lehajtását

-az átfordulás magasságát

-az átfordulás hosszát

-a lábleneditést

-a kar tolóerejét

-a helyes kartartás gyors felvétele, a pontos bei-degzés érdekében.

Alapvető végrehajtási forma.

Testnevelés – egyéni értékelő lap születési idő:

Osztály:	1.			2.			3.			4.			5.			6.			7.			8.		
Gyakorlatok:	1mérés	2.	érd. jegy	1mérés	2.	érd. jegy	1mérés	2.	érd. jegy	1mérés	2.	érd. jegy	1mérés	2.	érd. jegy	1mérés	2.	érd. jegy	1mérés	2.	érd. jegy	1mérés	2.	érd. jegy
Testmagasság:																								
Testsúly:																								
30 m. / 60 m, súlypont em. / ugrásford.			—			—			—			—			—			—			—			—
Tömöttlabdadobás:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			—			—			—			—
400 m. / 600 m.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			—			—			—			—
Labdapasszolás:			—			—			—			—			—			—			—			—
Négyütemű gyak:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			—			—
6p futás / 12p. futás	—	—	—	—	—	—																		
Magasugrás:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
Távolugrás:																								
Súlylökés:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—						
Kislabdahajítás:																								
Talajgyakorlat:	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—		—	—		—	—		—	—		—	—	
Szekrényugrás:	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—		—	—		—	—		—	—		—	—	
Sportjáték:	—	—		—	—		—	—		—	—		—	—		—	—		—	—		—	—	
%-os eredmény:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			—			—			—			—
Évvégi osztályzat:																								
Sportolás:																								
Megjegyzés:																								
Aláírás:																								

IV. *Mászás kötélen és rúdon*

A tanulók az alábbi rajz szerint három csoportban a padokon ülnek.

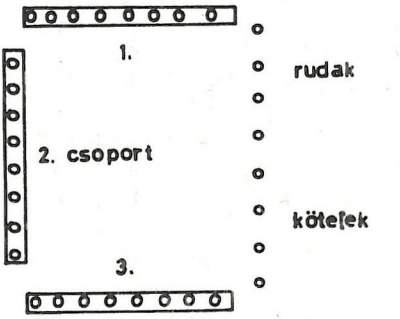

Tekintettel arra, hogy a mászás ősi, ösztönös mozgásaink közé tartozik és már 2. osztályban is sikerrel próbálkoznak vele a gyerekek, a foglalkozást a helyes mászás bemutatásával kezdjük.

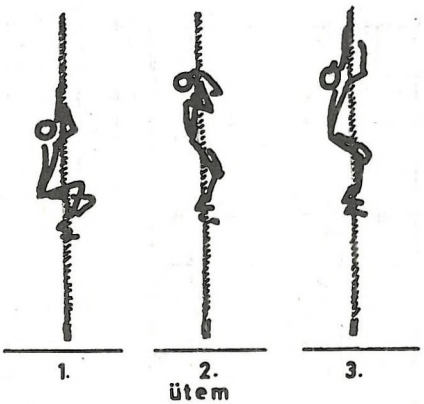

1. *Helyes mászókulcsolásban:* a két lábfej külső talpélével, a térdek belső oldalával és kézzel fogjuk a szert.

   1. ütem: felugrás mászókulcsolásba, kar nyújtott, a comb vízszintes helyzetben, az alszár és a comb kb. derékszöget zár be;

   2. ütem: térdnyújtással húzódzkodás;

   3. ütem: váltott kézzel fogás feljebb, a kar nyújtott.

A bemutatás után fel kell hívni a figyelmet a következőkre:

— Tilos a csúszás, mert égési sebeket okozhat tenyéren és lábon!

— Csak addig a magasságig másszanak, ahonnan még biztonságosan le tudnak mászni!

2. *Rávezető gyakorlatok,* melyeket a csoportok felváltva kísérelnek meg.

   a) *padon ülve tornaboton*

   1. gyakorlat: mászókulcsolás — emelkedés föléfogásokkal állásba, ill. aláfogásokkal ereszkedés ülésbe;

   2. gyakorlat: mászókulcsolás — a láb csúsztatása a boton felfelé és lefelé;

   3. gyakorlat: mászókulcsolás — kísérlet a bot kihúzására a lábkulcsolás szorításából.

   b) *kötélen és rúdon*

   1. gyakorlat: érintő magas fogással *az egyik láb* külső talpélének *emelése a kötél mögé,* majd felugrással egyidejűleg *a másik láb* külső talpélének *a kötél elé* helyezésével függés a kötélen (1. ábra);

   2. gyakorlat: érintő magas fogással felugrás a térdek erőteljes felhúzásával mászókulcsolásba (2. ábra);

   3. gyakorlat: érintő magas fogással felugrás mászókulcsolásba; a szer elengedése kézzel, tapsolási kísérlet. Csak rúdon!

      Megjegyzés: a rúdon többkevesebb sikerrel mindenki, a kötélen azonban csak kevesen tudták végrehajtani a gyakorlatot.

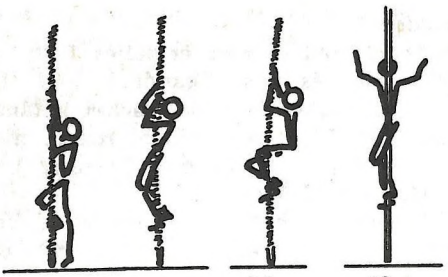

11. 12. 13. ábra

4. gyakorlat: mászókulcsolásból karhúzással a lábkulcsolás ellazítása, a térdek felhúzása újabb erőteljes lábkulcsolásba;

5. gyakorlat: érintő magas fogással felugrás mászókulcsolásba, váltogatott kézzel haladás felfelé a térd és a csípő kinyúlásáig;

6. gyakorlat: mászás két-három kulcsolással — segítségként a lábkulcsolás alátámasztása és a lábfejek összeszorítása.

Megjegyzés: a rúdon és kötélen végzett gyakorlás közben, az ott előforduló hibáknál megállva a következőket kell még hangsúlyozni:

— térddel is szorítsanak, a kötél ne kerüljön a combok közé
— a kulcsolást ne nyissák szét, csak lazítsák és a szer mentén húzzák felfelé
— ne dőljenek hátra, maradjanak minél közelebb a szerhez
— a térdeket minél magasabbra, lehetőleg a kézhez közel húzzák fel
— fölé-, ill. aláfogásokkal haladjanak
— mindvégig feszes izmokkal dolgozzanak, ne lógjanak „rongybabaként" a szeren.

Az amerikai football

SOMORJAI LÁSZLÓ

A kiváló amerikai profi footballcsapat, a „Green Boy Packers" támadójátéka egy alkalommal alaposan csődött mondott. Az ezzel együttjáró vereség után az edző, Vince Lombardi magához hívatta a csapatot: „Újra induljunk el az alapoktól — mondta — térjünk vissza a legelejére" „Ez — mondta a tojás alakú labdát magasra emelve — egy football." „Álljon csak meg mester — szakította félbe Lombardit a quarterback MaxGee — az az érzésem egy kissé gyorsan halad....."

Lombardinak valahol igaza volt; a labda az amerikai football játék legfontosabb alapeleme. Furcsa alakjánál fogva az egész játékot különleges színezetűvé teszi. A labda az átadásra, a vele való futásra, valamint a labdának az ellenfél gólvonalon történő átjuttatására szolgál azzal a céllal, hogy az egyik csapat több gólt érjen el a másiknál. (A labda kiskereskedelmi ára az USA-ban kb. 40 dollár. Tojásszerű alakú, belül gumi belső feszül. A hazai csapat egy-egy mérkőzésre 24 db labdát kell hogy biztosítson.)

A *játéktér* felülete igen változó, a méretekben azonban minden pálya megegyezik: 100 yard hosszú, 53 1/3 yard széles téglalap. A pályát oldalvonalak határolják. Mindkét végén egy 10—10 yardos végterület (end zone) található. Tulajdonképpen gólvonal jelzi a végterület kezdetét és a záróvonal végét a felállított kapupóznákkal, amelyek segítségével a gólokat meghatározzák (field gólok, és extra pontok). A két gólvonal között a pályát fehér vonalakkal 5 yardonként felosztják (yard vonalak) és számozzák. A pálya közepén van a legnagyobb szám (50 yardos vonal), melyet középvonalnak neveznek, tehát mindkét csapatnak 50 yardnyi területet kell megvédeni.

A pálya

Végső záróvonal (End line): Mindkét végzónának a határvonala. 10 yardnyira he-

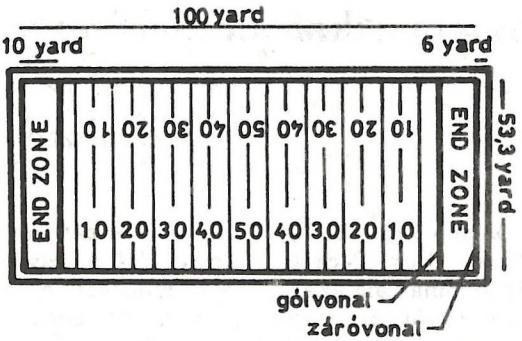

lyezkedik el a gólvonal mögött. A kapuk a záróvonal közepén vannak elhelyezve.

Hashmarks: A pálya közepén kettős sorban húzódó kis téglalapok. A bírók használják a labda elhelyezésére.

Yard vonalak (Field numbers; yard lines): Az NLF (profi liga) pályák 5 yardonként vannak felvonalazva. A pályán lévő számok 10 yardonként következnek. A közelebb álló gólvonal felé kis nyilak mutatnak.

Oldalvonalak (Sidelines): A pálya hosszában húzódnak végig és határolják azt. Ha a labda vagy a játékos keresztezi, kikerül a pályáról.

Kispadok (Team Benches): Nem lehetnek a pályához 10 yardnál közelebb. Ez a pályáról kifutó játékosok védelmét szolgálja. Rendszerint a két fél padja a pálya két térfelén van. De a hazai csapat óhajára egy oldalon is lehetnek a padok.

Tiltó vonal (Restraining Line): Ez az egyetlen nem fehér, hanem sárga vonal, 6 lábnyira a pálya határvonalától. Mindenki, aki nem játszik, ezen kívül kell hogy maradjon.

Záróvonal (End Zone): A gólszerzési terület. 10 yard széles, a gólvonal és záróvonal között helyezkedik el.

Gólvonal (Goal line): 8 inch széles fehér vonal, kétszer olyan széles, mint a pályán lévő bármelyik másik vonal. Gólszerzéshez a játékosoknak a vonalra merőleges síkot át kell lépnie.

Határ (Border): 6 láb széles, fehér vonal, a pályán körbe húzódik. Segíti a pályaelhagyás észlelését, és a játékosok védelmét.

A játékosok:

Egy-egy játékos vagy támadó. vagy védő szerepet tölt be. Ennek megfelelően képességeik alapján különféle posztokon játszanak.

Támadók

Fullback: Különösen erőteljes futó. Jó blokkolónak és passzelkapónak kell lennie. A fullbacket és a halfbacket a támadásban általában nem különböztetik meg, egyszerűen futó hátvédnek (ruming backeknek) hívják őket.

Halfback: A csapat „mindenese". Fut, blokkol, labdát kap, és néha dobással passzol.

A belső sort 5 játékos alkotja:

1. *Center:* Középen helyezkedik el.
2. *Guards:* Egyik jobbról, másik balról veszi közre a centert.
3. *Tackles:* A guards-ok mellett helyezkednek el a két szélen.
4. *Tight end:* Az egyik oldalon a tackle mellett áll. Nagyobbnak és erősebbnek kell lennie bármelyik játékosnál. Mivel plusz blokkoló, támasztó erőt ad a sornak. Ahol ő helyezkedik el, azt erős oldalnak nevezik. A másik természetszerűleg a gyenge oldal. A védők mindig ennek megfelelően állnak fel.
5. *Wide receiver:* Rendszerint a csapat leggyorsabb passzelkapói, néhány yardnyira a belső sortól „elvágva" helyezkednek el.

Védők

4:3-as felállásban az első négy védő fizikailag a legerősebb, legnagyobb. Feladatuk, hogy megakadályozzák a futásos támadást, szerelik a passzolót. A kezüket használhatják a blockerek feltartóztatásában.

3:4-es felállásban az első négyből egy az ún. linebacker egy sorral hátrébb kerül. Ezek a védekező csapat „mindenesei". Üldözniük kell a futó játékosokat, a visszaejtést, és védekezniük kell az átadások ellen. A védő hátvédek a másodlagos védőterületeken működnek. Az a követelmény, hogy meg tudjanak birkózni a legnagyobb futókkal, az átadásokkal olyan gyorsaknak kell lenniük, hogy utolérjék a leggyorsabb passzelkapókat is.

A játék időtartama

A mérkőzés 4 negyedből áll. mindegyik negyed 15—15 percig tart. Az első és második negyed alkotja az első félidőt, míg a harmadik és negyedik a másodikat. Ha a mérkőzés a rendes játékidőben döntetlenre áll, 15 perc hosszabbítás következik.

Ez addig tart, amíg valamelyik csapat javára el nem dől a találkozó.

Mindkét félidő kickoff-al (kezdőrúgással) kezdődik. A félidők között *15 perces szünet* van. A csapatok a pihenőre és a taktika megbeszélésére elhagyják a játékteret. Az első és harmadik negyed végén mindössze 2 perces a szünet. A játékosok nem hagyhatják el a pályát. Ez a megszakítás a pályacsere miatt szükséges. (Azonos természeti feltételek biztosítása.)

A szüneteken kívül a csapatok félidőnként háromszor időt (90 s) kérhetnek (ekkor áll az óra). Az időt a csapatkapitány kéri, vagy más erre kijelölt játékos. A bírók akkor kérnek időt, ha valamit büntetniük kell, például lemérjék a már megtett távolságot, pótoltassák a sérült felszerelést stb.

A hivatalos játékidőt mérő órán kívül a támadó csapatnak még a 30 mp-et mérő órára is figyelnie kell. Ugyanis, ha a bíró sípszava után 30 mp-cel nem kezdik el a játékot, igen súlyos büntetést kaphatnak, amely szoros mérkőzés esetén döntő lehet.

A csapatok

Minden csapat 45 játékost nevezhet. Ezekből 11 létszámú egységeket állítanak össze: támadókat; védőket; különleges csapatokat. (Ez utóbbiak kezdőrúgásra, pont rúgásra, field gólok, extra pont szerzésére használhatók.)

Az edzők

Minden csapatnak egy vezető edzője van. A segédedzők száma változó. A segédedzők mindig egy-egy részterületre specializálódnak, vagy a passzelkapókat, vagy a védőket képzik, esetleg taktikai területeken segítenek (támadó-védő koordinátorok).

Az előrehaladás mérése

Legkésőbb három perccel a kezdőrúgás előtt pénzfeldobással döntik el, melyik csapat birtokolja első ízben a labdát. A bíró ezt a két csapatkapitánnyal intézi. Lehet kezdést, vagy kaputérfelet választani. Természetes, hogy a második félidőben a sorsolásnál vesztes csapat kapitányánál a kezdeményezés.

A footballban történő előrehaladást yardokban mérik. Amikor egy csapat támad négy lehetősége (downja) van, hogy megtegyen minimum 10 yard távolságot. Ha az előrehaladó csapat a négy kísérletből ezt a távot teljesíti, tarthatja a lábát és újra négy előnyhöz jut. Ha nem, az ellenfél támadhat. Mivel pontot támadásból lehet elérni, a védők mindent megtesznek a területszerzés megakadályozására. Így minden méterért öldöklő küzdelem folyik.

Támadás taktika

Minden előny (down) meghatározott játékkal, taktikai formációval hajtható végre, amelyben minden játékosnak megvan a feladata. A játékokat a quarter back mondja be. A döntésben természetesen az edzők is részt vesznek, hanggal, mutogatással közölve az óhajukat.

A labda mozgatása

Amikor a labda az egyik csapat birtokában van, több lehetősége van, hogy a labdát az ellenfél kapuja felé mozgassa, és területet nyerjen.

Futás: Gyakorlatilag bármely támadó játékos futhat a labdával, de leggyakrabban ezt a futó hátvédek végzik. A futó-játék a center átadásával indul. Az irányító megkapja a labdát, majd kiadja az egyik futó hátvédnek (sokszor csellel). Az átadások közül a legbiztonságosabb és leggyakrabban használt technika a kézből kézbe végzett átadás. Vannak hosszabb átadások is, ha azt a játékhelyzet megköveteli. A támadó csapatban a labda elindításakor a játékosok nem mozoghatnak, egyetlen embert kivéve. (Ez nem végezhet előre irányuló mozgást csak az oldalvonalak irányába.)

Passzolni általában az irányító játékos szokott. Hátrahúzódva megfelelő helyről irányítja a játékot, amelyet a blockolók számára biztosítanak. Itt elsősorban arra figyel, hogy a labdaelkapók megfelelő helyzetben vannak-e a játék megindításához. A védők természetesen mindent megtesznek, hogy az irányítónak az átadásos játék ne sikerüljön. Ha a labda átkerül a középvonalon, az átadás előre már nem történhet, így térnyerés csak futással lehetséges. Az átadás további nehezítése az, hogy csak bizonyos támadó játékosokhoz lehet átadással továbbítani a labdát. Egy előnyben csak egy előre átadási lehetőség van.

Rúgás: Elsősorban az előny (down) végjátékaként jelentkezik. A punt ez a lövésfajta. Akkor alkalmazzák a csapatok, ha nagy távolságot akarnak nyerni. A punter feladata, hogy a labdát minél mélyebbre, minél messzebb lője a saját kapujától. Az előny negyedik lehetőségeként szokták a rúgó játékosok ezt használni. A lövés célja, hogy az ellenfél minél távolabbról kezdje meg a támadást. Az irányító hátraadja a középvonaltól mintegy 15 yardra álló rúgó játékosnak a labdát, az feldobja és még mielőtt leérkezne a földre elrúgja azt. Vannak földről végrehajtott rúgások is; ilyenek pl. a kezdőrúgás és a gólszerző rúgás.

Büntetések: Mivel a játékban a területszerzés a legdöntőbb, ezért a bírók szabálytalanságok esetén területet vesznek el, mely 5—15 yardig terjedhet, súlyosabb esetben a vétkes csapattól az előny lehetőségét veszik el. Ezt a bírók a közönségnek jelzik.

A játék megállítása (holtidő).

Játékmegállítás hatféle formában történhet:

1. gólszerzéskor;
2. a labdával futó megállításakor;
3. a labdás játékos kilép a határvonalon (pályáról kikerül);
4. az átadás szabálytalan;
5. a labda az ellenfél birtokába ment át;
6. büntetéskor.

Gólszerzés-pontok

Az NLF-ben szereplő amerikai football csapatok több formában szerezhetnek pontot, gólt.

6 pontot ér a touchdown. Ezt úgy szerezheti meg a csapat, ha területszerzés végén valamelyik játékos befut a végtérbe a labdával, vagy egy ügyes labdaelkapó az irányítótól időzített átadás formájában ott megkapja. Ha labdával már érinteni tudja az ellenfél gólvonalát, az is elegendő a hat pont megszerzéséhez. Ezután még egy extrapont lehetőség is van, egy jutalomrúgás, melyet állított labdával lehet a végtér hátsó részén középen elhelyezkedő H kapu felső villái közé juttatni. Ha a rúgó specialistának ez sikerül, csapatát extraponthoz juttatja.

A mezőnygól *3 pontos.* A cél ebben az esetben is a H kapu felső szárai közötti átjuttatás, de olyan messziről, hogy 50 yardnál messzebbről nem nagyon szoktak vállalkozni a végrehajtásra.

2 pontot ér az úgynevezett védőpont. Itt a védők a támadót olyan helyzetbe kell hogy hozzák, hogy labdával együtt saját gólvonala mögé kerüljön.

Mivel a játék folyamatának megértése a leírtak után egyáltalán nem biztos, hogy mindenki számára világos, még egyszer dióhéjban összefoglalnám a játék menetét:

A térfél, illetve a kezdés választása után a védő csapat kezdőrúgással a labdát a támadó térfélre juttatja. A támadó csapatnak négy lehetősége van arra, hogy legalább 10 yarddal előrébb jusson. Ha ez sikerül, újabb négy lehetőséget kap és így eljuthat az ellenfél gólvonalához és a végterülethez. A cél, hogy a labda a gólvonalhoz, vagy a belső végterülethez kerüljön, és a támadók ilyen formán pontot szerezzenek. Pontot lehet szerezni úgy is, hogy rúgással a végterület végén, annak közepén felállított speciális H alakú kapuba, annak felső két szára közé rúgják a labdát.

A védő csapat feladata, hogy az ellenfelet megakadályozza a pontszerzésben, és hogy a támadás saját csapatuk oldalára kerüljön. A támadás és a védekezés szervezett és átgondolt formái alapvetően az eredményesség, illetve az eredménytelenség irányába alakulnak.

Az amerikai footballban kimutatott baleseti statisztika azt mutatja, hogy itt harcról, háborúról van szó (fegyverek nélkül). A halálesetek száma évenként 50—60 ember, ami a többi sportághoz viszonyítva igen sok, és akkor még nem beszélhetünk a súlyos sérülésekről, az örökre megnyomorodott játékosokról.

Az USA-ban élő emberek érdeklődése a football iránt óriási. A legnépszerűbb az összes sportágak között. Ha egy jó játékos megsérül, tömegével tódulnak a tehetségesnél tehetségesebb játékosok a kieső helyekre. Ezért az edző és a szakvezetők korlátlan urak, akik a játékosok teljesítményfokozása érdekében mindent megtesznek. A hihetetlen erős edzésadagok következtében előfordulnak halálesetek, súlyos, egész életre kiható tartós mozgásszervi betegségek.

A játékosok fizetése magas — különö-

sen a sztároké. Az egyszerű csapattagok anyagilag inkább a kiszolgáltatottsághoz vannak közel. Ezeknek az embereknek azonban van egy reménysugaruk, hogy valaha ők is befutnak, sztárok lesznek.

Az amerikai football hallatlan magas fizikai követelményt (ügyesség, kitartás, bátorság, gyorsaság, ruganyosság, gyors helyzetfelismerés) támaszt a játékosokkal szemben. Az eredményesség sokszor csak egyetlen centiméteren, csak egyetlen másodpercen múlik. Ezekért az apró pluszokért végzik a játékosok a végeláthatatlan, idegőrlő, fáradhatatlanságot igénylő edzéseket.

A leírtak alapján sokak számára visszatetsző ez a sportág, mely egyetlen más földrészen sem volt képes meghonosodni. Az igazsághoz azonban hozzátartozik, hogy a kétszer 11, pályán lévő játékos sportteljesítménye rendkívüli. De ez az ellentmondás nem az egyetlen az amerikai sport- és társadalom világában.

Testnevelés minden nap

Mindennapos testnevelés az iskolaotthonos osztályokban

Tanulóink zöme a napi idő jelentős részét az iskolában, illetve szó szerint a tanulópadokban tölti, amely egymaga is mozgáskorlátozó tényező. Nem csodálkozhatunk azon, hogy a gyermekek olykor nehezen fegyelmezhetők, hiszen mozgás-szegény környezetben élnek. A tanterv által előírt ciklusonkénti 5 órában lehetetlen kielégíteni ezeket az igényeket. A fejlődő szervezet megkívánja a mindennapi játékos mozgást, a kötetlen és részben kötött testgyakorlást.

A Szabolcs-Szatmár Megyei Tanács V. B. Művelődési Osztályának felhívására iskolánk (a kisvárdai 4. sz. Általános Iskola) iskolaotthonos 1—3. osztályai csatlakozott a mindennapos testnevelés bevezetéséhez.

A mindennapos testnevelés bevezetését az iskolaotthonos osztályokban két fontos dolog is indokolja:

— 1960-ban a tanulók 8%-a, 1970-ben már 18%-a, 1975-ben 30%-a, ma pedig minden második tanuló egész nap az iskolában tartózkodik (az elsősök 14,5, a másodikosok 10,9, a harmadikosok 1,9%-a iskolaotthonos). A jövőben az 1—3. osztályosok száma lesz egyre inkább a meghatározó, várhatóan emelkedik a létszámuk.

— Az iskolaotthonos osztályokban délelőtt is és délután is vannak tanórák. A gyermekek tanítási és „napközis" ideje a nap több időszakára oszlik el. Éppen az utóbbi ad lehetőséget a szervezett mindennapos testnevelési foglalkozások megszervezésére.

A testnevelési foglalkozások megszervezését iskoláinkban *körültekintő felmérés* előzte meg. A szülőket is meggyőztük arról, hogy a mindennapos testnevelés nem terheli túl, hanem egyenesen serkenti a fejlődő szervezetet.

A helyi sajátosságok figyelembevételével

1. *egyeztettük* az érintett nevelőkkel a foglalkozások *célját, feladatát*, a rendelkezésre álló *szabadidő keretet*, a tervszerű programok és *foglalkozási tervek* kialakításához.

A tanterv meghatározza a testnevelési órák célját, feladatát, követelményrendszerét. Mi olyan foglalkozási tervet igyekeztünk kidolgozni, amely a tantervre épül, és annak feladatait játékos formában végezteti. Sok-sok játékkal, versenyekkel, szabadtéri futásokkal, más iskolákkal való vetélkedővel bővítettük a foglalkozások feladattervét. A 3. osztályban ezeken a foglalkozásokon bonyolítjuk le a „Játssz velünk" akciót is és minden hónapban „várkerti" futást rendezünk.

Az iskolaotthonos 1. osztály egy havi *foglalkozási tervét* (szeptember) az alábbiakban mutatjuk be:

1. Játékos sorakozó verseny
2. Játék, gépkocsik
3. Átfutó játék
4. Vigyázz a labdára
5. Vonatozás, csoportjáték
6. Gyorsfutás 10—12 m-en kislétszámú sorokban, feladatokkal
7. Féltek-e a medvétől?
8. Állórajt játékosan
9. Futójátékok 1—2 fogóval
10. Utánzó játékok, függésgyakorlatok gyakorlatok akadályokon
11. Labdajátékok
12. Futó-, fogójátékok, sorversenyek

A hét, napszak	Tan-órák	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
„A"	1.	magyar	magyar	magyar	magyar	magyar
de.	2.	magyar	ének	magyar	magyar	magyar
	3.	önálló munka	önálló munka	önálló munka	önálló munka	önálló munka
	4.	szabadidő	séta	szabadidő	önálló munka	levegőzés
	5.	ebéd	ebéd	ebéd	ebéd	ebéd
du.	1.	matematika	matematika	matematika	matematika	matematika
	2.	önálló munka	önálló munka	környezet ismeret	önálló munka	önálló munka
	3.	technika	**testnevelés** 2.	önálló munka	rajz	**testnevelés** 1.
		testnevelési foglalkozás udvar	manuális	**testnevelési foglalkozás** 2.	**testnevelési foglalkozás** 1.	szabadidő
„B"	1.	matematika	**testnevelés** 2.	környezet ismeret	matematika	matematika
de.	2.	technika	matematika	matematika	önálló munka	önálló munka
	3.	önálló munka	manuális	önálló munka	rajz	**testnevelés** 2.
	4.	**testnevelési foglalkozás** udvar	manuális	**testnevelési foglalkozás** udvar	**tömegsport**	levegőzés
	5.	ebéd levegőzés korrekció	ebéd levegőzés	ebéd levegőzés	ebéd levegőzés korrekció	ebéd heti értékelés
du.	1.	magyar	ének	magyar	magyar	magyar
	2.	magyar	magyar	magyar	magyar	magyar
	3.	önálló munka	önálló munka	önálló munka	önálló munka	önálló munka
	4.	levegőzés	levegőzés	szabadidő	kultúr-foglalkozás	szabadidő

Megjegyzés:

testnevelés	= órarendi testnevelési óra
testnevelési foglalkozás	= az óraterven felüli foglalkozás
1.	= nagy méretű tornaterem (162 m²)
2.	= kis méretű tornaterem (72 m²)

2. *Az órarendet úgy állítottuk össze,* hogy lehetőleg olyan időpontra kerüljenek a foglalkozások, amikor feloldhatjuk a tanulók szellemi erőfeszítéseit, frissüljenek fel, s újult erővel lássanak a további ismeretszerzéshez. Az iskolaotthonos 1. osztály egy ciklusra vonatkozó órarendjében is látható, hogy a foglalkozások nem azonos napszakban kerülnek megtartásra, mivel azok a testnevelést tanító nevelők személyéhez kötődnek.
3. Az óratervi órák és a testnevelési foglalkozások heti ütemezésénél a rendelkezésre álló *két tornaterem elfoglaltságát* is szem előtt tartottuk, hogy hűvös (hideg) időjárás esetén azok megtartása zökkenőmentes legyen.
Így az 1—3. osztályokban ciklusonként a *tornatermi, illetve a szabadtéri beosztása a következőképpen alakult:*

Osztály	Tornaterem 1. sz.	Tornaterem 2. sz.	Szabadtéri	Előtér (szükségmegoldás)
1.	6		2	2
2.	7		2	1
3.	8		2	—

Ezt a beosztást az időjárásnak és a feladattervnek megfelelően változtatják a nevelők.

A mindennapos testnevelés bevezetésének iskolai tapasztalatait összegezve elmondhatjuk, hogy a

— tanulók szabadidejének hasznos eltöltését megteremtettük;
— az 1—3. osztályok iskolaotthonos tanulói részt vesznek a foglalkozásokon, élvezettel játszanak, versengenek;
— a nevelők biztonságot éreznek a foglalkozás megtartásában, nem valamiféle céltudatlan futkározás jellemzi a szabadidő kihasználását;
— a foglalkozás lehetőséget biztosít a sportági kiválasztásra, házi bajnokságok megrendezésére, s a tömbösített foglalkozások esetén az úszás oktatásra.
— a mindennapos testneveléssel a munka és pihenés egyensúlyának kialakítására nevelhetünk.

KULCSÁR JÁNOS

Mindennapos testnevelés mindenki örömére

Két évvel ezelőtt rendkívül figyelemreméltó kiadvány jelent meg. Címe: Módszertani útmutató a magnetofon kazettára kidolgozott testedzési játékfoglalkozásokhoz. A kiadványban — mely országos szinten felkeltette az érdeklődést — olvashatjuk, hogy az életmódváltozás kedvezőtlenül hatott az ifjúság testi fejlődésére, és egészségi állapotára. Napjainkban egyre határozottabb és nyugtalanítóbb figyelmeztetések hangzanak el annak érdekében, hogy felnövekvő ifjúságunk egészséges, munkabíró, edzett polgárokká váljanak.

Tudjuk, hogy a tanulóifjúság testi fejlettsége, állóképessége észrevehetően elmaradt a kívánalmaktól, és kedvezőtlenek a nemzetközi összehasonlítás eredményei is. Már a korábbi években is megállapították, hogy kialakulóban van a „homo sedens" az ülő ember típusa, ami a mai gyermekre is jellemző.

A veszély a napközis gyermekek esetében mutatható ki a legjobban. Ők kb. 9 órát töltenek az iskolában, többnyire teremben, padban ülve tanulás, tv-nézés, vetítés, munkafoglalkozás címén. Ez az életmód a legtöbb családnál otthon ugyanígy folytatódik.

A mozgásszegény életmód a szervezet elpuhulásához, edzettségi szintjének kialakulatlanságához, csökkenéséhez vezethet.

A felsoroltak alapján érthető volt, hogy Borsod megyében igen nagy lelkesedéssel fogadtuk a Csongrád megyeiek jó kezdeményezését, mely a vártnál nagyobb eredményt hozott. Az eddigi munkáról, elért eredményekről az alábbiakban szeretnék beszámolni.

Egy évvel ezelőtt a Csongrád Megyei Tanács Művelődésügyi Osztály meghívásának — melyet ezúton is köszönünk — eleget téve részt vettünk Szegeden a „Mindennapos testneveléssel" kapcsolatos feladatok tárgyalásán, továbbá bemutató foglalkozásokat tekintettünk meg.

Az ott látottak, hallottak bennünk is komoly tettre kész gondolatokat ébresztettek.

Visszafelé jövet már a vonaton megtárgyaltuk a tennivalókat, s azt hogy hogyan fogunk minél előbb elindulni e fontos területen, hogyan fogjuk e mozgalmat bevezetni megyénkben.

Az első lépés az volt, hogy tájékoztattuk a megyei művelődési osztály vezetőjét Borsos Árpád elvtársat a Szegeden hallottakról, látottakról. Ő a kezdeményezést pozitívan értékelte, és még aznap felvette a kapcsolatot a szegedi művelődési osztállyal, kazetták (mintaprogram) és az eddig megjelent kiadványok megküldése ügyében.

A teljes kidolgozott program rövid idő múlva megérkezett. Ezek után 8 különböző iskolában kísérletképpen beindítottuk a foglalkozásokat. A 8 iskolában 1400 gyerek élvezhette a mindennapos testnevelés örömeit. A kísérleti iskolák között volt a miskolci 5. sz. Ált. Iskola, ahol a tanulók 63%-a cigány gyermek. Az iskola tanulóinak száma: 165 fő. A foglalkozást vezető Kiss Istvánné tanárnő elmondta, hogy a nem napközis tanulók is szívesen jönnek vissza a foglalkozásokra, s meglepő, hogy valamennyi tanuló (a cigány gyermek is) elhozta a felszerelést, a tornaöltözetét. A siker láttán az iskola igazgatója azonnal új magnetofont vásárolt és kazettákat, melyre a további anyagot felvehették.

Hasonló kísérlet folyt a szirmabesenyői Általános Iskolában. Itt Virágné Oláh Elvira testnevelés speciális kollégiumot végzett kartársnő együtt tornászott a gyerekekkel. A probléma az volt, hogy annyian jöttek fel nem napközis tanulók is a foglalkozásokra, hogy nem tudta már elhelyezni őket az osztályban. A kartársnő bemutató foglalkozást is tartott, melyen napközis nevelők, szakfelügyelők vettek részt. A foglalkozásról videófelvételt készítettünk, melyet azóta már több iskolában levetítettünk. Bossányi Gyula a szirmabesenyői Általános Iskola igazgatója látván a nagy érdeklődést, a kartársak jó hozzáállását a mindennapos testneveléshez, mindjárt két magnetofont és számos kazettát vásárolt a napközis csoportok számára. Ebben az iskolában próbáltuk ki, és aratott nagy sikert a tornalapokon (írólap) történő foglalkoztatási forma. Az őszi időszakban 40 db tornalap áll a tanulók rendelkezésére, melyen a szegedi Sportcsar-

nokban látott változatos, de főleg hasizom erősítő gyakorlatokat hajtanak végre.

Mivel az idő sürgetett a konkrét intézkedés nem várhatott sokáig. 1985. március 6-án a megyei művelődési osztály vezetője körlevelet adott ki a mindennapos testneveléssel kapcsolatos tudnivalókról. Ezt valamennyi művelődésügyi osztály, napközis és testnevelési szakfelügyelő megkapta. Ebben a körlevélben hónapokra lebontva sorakoztak a feladatok, tennivalók. A legfontosabbak között szerepelt a felkészítés, mely később alapja volt a megvalósításnak, bevezetésnek. A felkészítést továbbképzési napokon tartottuk.

Júniusban a kísérlet tapasztalatainak összesítésére, közreadására került sor. Még ebben a hónapban tartottuk meg a napközis szakfelügyelők, testnevelési szakfelügyelők közös tanácskozását, a program egész megyére kiterjedő beindításával kapcsolatos tennivalóiról.

Augusztusban a tanév eleji tanácskozáson a napközis szakfelügyelők segítségével a napközis nevelők felkészítését hajtottuk végre. Ezek után október elsejével a foglalkozások beindultak azokban az általános iskolákban, ahol a feltételek adottak voltak.

Röviden szólni szeretnék megyénk két iskolájáról (Leninváros 3. sz. és a 6. sz. Általános Iskola), ahol meglátásom szerint igen jól tartják a foglalkozásokat, s ahol a napközis nevelők nem maradtak magukra.

A leninvárosi 3. sz. Általános Iskolában volt az első bemutató foglalkozás, mely igen jól sikerült. A foglalkozáson részt vett a Borsod megyei és Miskolc város testnevelési és sport főelőadó, a megyei napközis vezető szakfelügyelő, a leninvá-

rosi tanulmányi felügyelő, testnevelési szakfelügyelők és valamennyi leninvárosi igazgató. A mintaprogram alapján végzett gyakorlatok nagy sikert arattak. Polonkai Gáborné testnevelő tanárnő és Kobza József igazgató minden segítséget megad iskolájában a mindennapos testnevelési foglalkozásokhoz. Így a napközis nevelők is szívesen tartják ezeket az órákat.

Hasonló a helyzet a 6. sz. Általános Iskolában. Demeter Sándor igazgató kartárs 8 kiváló minőségű magnetofont és kazettákat adott erre a célra a napközis munkaközösségnek, aki több foglalkozáson részt vett, s a látottakról pozitívan nyilatkozott. A foglalkozásokat osztályteremben és tornateremben tartják. Mind a kettő igen kedvelt a gyermekek körében. Lénárt József a városi munkaközösségi vezető, egyben az iskola testnevelő tanára arról számolt be, hogy főleg a tornatermi foglalkozások — ahol a gyakorlatokat zenére végzik — nagyon kedveltek a napközis csoportok, gyerekek körében. Még az idősebb napközis kartársak is szívesen tartják tornateremben ezeket az órákat. Örvendetes, hogy a város valamennyi testnevelője figyelemmel kíséri és segíti ezeket a hangulatos foglalkozásokat.

Az elmúlt időszakban Borsod megye 260 önálló és körzeti általános iskolája közül 164-ben vezették be a mindennapos testnevelést. Ez azt jelenti, hogy 316 tanulócsoportban 9400-an részesülnek az utóbbi esztendők egyik legéletrevalóbb akciójából. Ez valamennyi napközis gyereket figyelembe véve 36%-ot jelent.

Élenjáró városok a megyében Leninváros 52 tanulócsoportban 2300 diák. Kazincbarcika 43 tanulócsoportjában 1300 diák. Mezőkövesd 42 tanulócsoportjában 1260 diák részesül a mindennapos testnevelésben. A városok közül érdemes még megemlíteni Szerencs, Encs, Edelény, Sárospatak, Sátoraljaújhely és Ózd várost, ahol átlag 560 gyermek vesz részt a foglalkozásokon.

Feltétlen szólni kell a Miskolc Városi Művelődési Osztály jó szervező munkájáról. Körlevélben tájékoztatták az iskolák igazgatóit a mozgalom jelentőségéről, továbbképzéseket, bemutató foglalkozásokat szerveztek. A körlevél kiemelte, hogy önkéntes alapon bármelyik iskola bevezetheti a mindennapos testnevelést.

A felhívás nem maradt eredménytelen. Negyven iskolavezető kedvező választ adott, csupán két iskola döntött úgy, hogy feltételeik egyelőre még nem megfelelőek, de a későbbiekben ők is élni akarnak a lehetőséggel.

Igen örvendetes, hogy megyénk pedagógusai, iskola vezetői megértették, hogy ez az akció az egészséges életmód fontos láncszeme. A rendszeres, mindennapos mozgással fokozható az edzettség, az állóképesség, a teherbírás. Ha ezt mindenki felismeri ez a mozgalom, akció nemcsak Borsod megyében, hanem az ország valamennyi iskolájában csatát nyerhet.

KISS ISTVÁN

Sport és nyelv

IDEGEN VÁROSOK, IDEGEN NEVEK (I.)

Ötven éve a világ még csak néhány nyelvvel törődött, elsősorban a némettel, a franciával, az angollal, esetleg a spanyollal. Más nyelvből a neveket az ő közvetítésükkel vettük át. Az utóbbi évtizedekben megszaporodtak a független országok, egyre nagyobb szerepet vállalnak a nemzetközi életben, így a sportban is. Ugyanakkor a rádiózás, majd a televíziózás rendkívüli elterjedésével a sportriporterek (de az újságírók is) arra kényszerülnek, hogy rendszeresen eddig ismeretlen(ebb) európai, ázsiai, afrikai neveket, városokat ejtsenek ki, írjanak le. S ez már sok problémát okoz. Régen egyszerű volt egy-egy nevet (Afrikából, Ázsiából) a gyarmattartótól átvenni, ma ez nem ilyen egyszerű: gyakran nemhogy a kiejtést, a betűket sem ismerjük. Nem is várható el egyetlen közvetítőtől sem, hogy a szikh kiejtést éppúgy ismerje, mint a bantut és a dánt. Vannak azonban alapszabályok.

A földrajzi neveknél alaptörvény nyelvünkben, hogy ha van magyar megfelelője, azt mondjuk: nem *Pari*-t mondunk, nem is *Paris*-t, hanem *Párizst*. Nem *Mehikó*-t, hanem *Mexikót*. És főleg nem *Bratislavát* vagy *Bratiszlavát*, hanem *Pozsonyt*, nem *Banska Bistricát*, hanem *Besztercebányát*, nem *Napoka-Kluzs*-t még kevésbé *Napoca-Cluj*-t, nem *Osieket* vagy *Osziek*-et — ők sem *Budapestet* mondanak, hanem például *Bugyimpestá*-t. A régi magyar nevekből *Lipcse* még úgyahogy tartja magát, de *Boroszlót (Wroclaw)*, *Prussziát (Poroszország, Borrussia)*, *Óperenciát (Ober-Enns, Ausztria)* aligha ismerik Magyarországon. Pedig kár ezekért a régi nevekért, kár elfelejteni őket, hiszen a magyar szavak helyett idegen neveket használunk, evvel nyelvünket szegényítjük. (A néhány példát még hosszasan lehetne folytatni.) Ez egyrészt a második világháborút követő össznépi lelkiismeret-furdalásból következett a környező, egykor Magyarországhoz tartozó területek neveinél, másrészt a terjedő sznobizmus eredménye. Van, aki *Londont* már *Landonnak* mondja — körülbelül úgy, ahogy az angolok ejtik. Körülbelül, és ahogy *egyes* angolok ejtik.

Hasonlóképpen sznobizmus —és az újságíró, a riporter anyanyelv elleni merénylete, ha az *NDK*-t *DDR*-nek írja, mondja.

Különösen sajnálatos sok magyar földrajzi név megszűnte — a gyarmatok felszabadulása, új államok alakulása és ismét csak a szaknyelv nagyképűsködése következtében. Az még rendben van, hogy volt egyszer *Formosa (Formoza)*, ez *Taivan* (nem *Taywan*) lett, mert lakói így mondják (hozzávetőleg). Hasonló a *Ceylon — Sry Lanka* változás is. Viszont nem értem, hogy miért kellett *Bengáliából Bangla Desh*-é változnia az országnévnek.

Ez legalább olyan furcsa, mintha *Grönlandot Zöldországnak, Izlandot* (nem *Island*) *Szigetországnak* neveznénk. Mert ezek viszont soha nem voltak magyar nevek.

Adjuk meg az idegen nyelveknek, ami az övék, de adjuk meg a magyarnak, ami az övé.

ANDOR GYÖRGY

KÖNYVISMERTETÉS

A Grosics-villa titka

Elindul egy fiatal gyerek a világhír felé. Talán a véletlen is segíti, de legfőbb támasza a tehetsége. Egyszerű, puritán családból jött, a sokat dolgozó és sokat nélkülöző bányászkisvárosból. Egyszerű, puritán módon neveli két lányát is. Akik nem értik: miért jobb a sorsuk a szegényebbeknek, mint nekik? Miért olyan szigorú az apjuk. Mert a papa, Grosics Gyula — sokak szerint minden idők legjobb kapusa — szigorú. Mert egyszerű bányászcsaládban nőtt fel? Mert lányai vannak?

Nem, neki elvei vannak. Elvek, amelyeket az ügyeskedők, a hangoskodók kijátszanak és elítélnek. Elvek, amelyeket nem lett volna szabad hangoztatni. Elvek és bátor kiállás a csapat — az aranycsapat — érdekében tett, szembeszegülés minden mondvacsinált és kikényszerített kultusszal.

Feltehetően elvei miatt tiltják el 1954 végén a labdarúgástól, feltehetően elvei miatt nem szerették sokan régebben sem, ma sem, feltehetően elvei miatt és műveltsége, józlése folytán volt sokszor a kereszttűzben, feltehetően lányai az elvei miatt nem értik egészen az apjukat.

Nem egészen egyedi jelenség. Nem kell ahhoz válogatott focistának, az aranycsapat tagjának lenni, hogy valakit az elvei miatt — pozitív elvek jórészt! — elítéljenek mások, akik ezen elveket szólamokká alakítják át. De persze vannak negatív kicsengésű elvek is. És van a társadalomban — az 1954-esben is, ma is — számos elvellenző (talán nem kell a sportpéldákra hivatkozni), akik mindenkit elítélnek, akik másképpen gondolkodnak, mint ők.

Gondolkodnak?

Vagy csak kigolyóznak néhány, nekik nem tetsző embert?

Lehet-e valaki közösségi és ugyanakkor a családjának élő ember a nehéz történelmi idők között is? Vagy a könnyebb időkben, amikor „csak" a sport, csak a vezetés kerül napirendre?

Ezzel foglalkozik Bocsák Miklós új könyve (A Grosics-villa titka, Sport, Budapest, 1986.). És nem is akárhogyan. Szellemesen kérdez, szellemesen írja le riportalanyai válaszait, legyenek azok válogatott labdarúgók vagy egyszerű „hétköznapi" emberek.

A könyv sok tanulsága máig is érvényes. Sajnos.

ANDOR GYÖRGY

INHALT

Nagy Sándor: Vergleichende Untersuchung der ungarischen und sowjetischen Lehrplantestsysteme I. 97

Gergely Gyula: Aufschliessung von Kindern in benachteiligter Situation in der Körpererziehung 107

Sikó Attila: Entwicklungsplan zur Körpererziehung der Schüler im Gymnasium III. Teil 112

Csere István—Fehér Valéria—Halmos Mária: Werkstattarbeit in der Grundschule 115

Somorjai László: Amerikanischer Fussball 119

Kulcsár János: Tägliche Körpererziehung zum Vergnügen eines jeden Tägliche Körpererziehung 123

Kiss István: Tögliche Körpererziehung ...125

Sport und Sprache

Buckbesprechung

СОДЕРЖАНИЕ

Надь Ш.: Сравнительный анализ систем тестов по венгерской и советской учебной программе I. 97

Герьгей Г.: Принукание учащихся находящиеся в неблагоприятных условиях по физкультуре 107

Шико А.: Плаи-проект к обучению Физкультуре гимназических мальчиков III, 112

Чере И. — Фехер В. — Хальмош М.: Цеховая работа в восьмилетних школах 115

Шоморяи Л.: Американский футбол 119

Кульчарь Й.: Повседневная физкультура в классах закрытого учебного заведения 123

Кишш И.: Повседневная Физкультура на радость всех 125

Физкультуру каждый день

Спорт и язык

Изложение книг

ÁRA: 7,— Ft